

което е трудно да се определи. Спряха на заобления гръб на хълма. Под тях, сгушено в завоя на реката, бе притихнало селото. Малките прозорчета светеха като далечни жълтеникави въгленчета, пръснати под тъмното на нощта.

-Хубаво е тук! - наруши мълчанието с въздишка Теньо. - Тук вечер винаги е хубаво. Имаш усещане-то, че си сам и същевременно, че не си далеч от хората. И неволно те кара да мислиш за тях. Предста-вяш си уморените им лица над паницата с боб, мълчанието изпълнено с тежък размисъл, надвиснал от челата на бащите, в което дори децата не смеят да проговорят. Усещаш направо самия живот, Пет-ко!...

-Така е. Хубаво е, но ти ми кажи лошото. – обгърна раменете му Петко и леко го притисна към себе си.

Приседнаха на охладената от вечерта трева, под която се усещаше топлата коравина на сухата земя.

-Лошото...-продума Теньо и замлъкна. След дълбока въздишка той отново заговори. - То можеше и да не е чак толкова лошо, но мен ме, заболя! - Теньо отново млъкна и улови главата си с двете ръ-це. Но и Петко не нарушаваше мълчанието и като въздъхна издълбоко Теньо отново заговори.

- Няма ги вече ръкописите на „Пролетарска и буржоазна култура”!

- Как така, няма ги? - трепна Петко.- Да не ги конфискуваха?

-Не, брате, по-лошо. Изгориха ги...

-Не думай! Че кога?

-Изгоряха заедно с Партийното издателство. Бя-ха там вече, подготвени за печат.

-Ех!- изпъшка Петко и яростно се изплю на страни. Гадове! А Дядото?

-Именно той ми изпрати вест. Нали знаеш как все ме подканяше да бързам със завършването на книгата. А сега ме окуражава и съветва веднага да сядам над черновата. Била, според него, книга с го-ляма стойност, не само за нашата партия, а с принос към цялата теория за Марксизма въобще.

-И той е прав, да знаеш! - прекъсна го Петко. – Това все пак е половина загуба. Само работата ти се удвоява.

-Хм...Така е, но въпросът не е за работата. Страшното е, че нямам чернова. Всичко вървеше така леко и хубаво, че когато я завърших, ръкописът не се нуждаеше от никакви поправки и като знаех нетърпението на Дядото, изпратих него. Ех, ако знаех!...Поне препис щях да направя.

Мълчанието отново легна над тях. Петко знаеше с какъв подем работеше Теньо над този труд. Беше чел някои страници и още тогава остана изумен от големия скок, който бе направил неговия приятел в израстването си. Поразяваха го мащабите, логиката, свежестта и актуалността на строгите постановки, така меко разработени и съобразени с новата обстановка у нас и света, че усети още тогава силата на този труд.

- И сега... - пепел!- Изруга! А, не би ли могъл да го възстановиш? - прошепна той, без да разбира защо.

-Едва ли? Трудно е, много трудно! Поне за сега нямам сили. Затова и дойдох. Искаше ми се, да се докосна до моята земя, да се опра на вас...Ех... – въздъхна отново тежко той и за миг замлъкна. А след време... ще видим - мълчително и тежко падаха думите му.

-Не зная как да ти помогна, братле! Ей в такова състояние бях и аз, когато получих твоето писмо в Цалапица. Съмна ми от него. Целувал съм го като ученик, а сега стоя като дърво и нищо не мога да измисля. Не мога, братле, а искам...

-Не така! Помагаш ми и то много! -тихо му за-говори Теньо.- Помагаш ми дори само с това че си до мен. С това, че сме тук двамата. С това, че... – гласът му трепна и той замлъкна.

-Малко е това, братле! Знаем го, но дано и това ти помогне. А най-много ти сам ще си помогнеш, защото не става въпрос за книга въобще, а за книга –

оръжие.Оръжие, братле, и то нужно, много нужно, а и необходимо за нашето съвремие.А те нека ни горят.И душите да ни горят думите, книгите, но... всичко не могат да изгорят...Но,ако и това направят, все ще останат въглени...А от въглените, братко, лесно се палят нови огънове.Само ги раздухай!Та нали това правим с тебе, това сме правили и ще правим, защото така трябва.Защото и преди нас са го правили и ще го правят и следващите поколения, нашите потомци.И ако не ни намерят, поне въглените ще открият, останали от нас и те ще им помогнат.Защото на хората е нужен огън,Теньо!Без огън е тъмно и студено на тая земя.Колко пъти ти си ми го казвал.Сега аз ще ти го припомня...

-Благодаря, братле! - очите му засияха. Засияха и засвяткаха със своя обгарящ пламък, който рядко угасваше у тях.

Пустите клисурци
Станали московци,
А панагюрци-
Донски казаци!..

Носена от дрезгавите мъжки гласове, песента огласяше цялото село.Минаваше над затрупаните с дебел сняг покриви,изпълваше дворовете, блъскаше прозорците и разлайваше кучетата в тоя късен час.Сухият сняг приятно хрупкаше под стъпките на късните певци, а от устата им, заедно с песента, излизаха гъсти кълба пара.Изцъклените звезди и голямата пълна луна стояха като залепени на ясното нощно небе.Въздухът режеше като първак.Всичко това още повече ги възбуждаше и усилваше песента.След тях оставаше широка пъртина. Вървяха един след друг и изпълваха улицата от единия до другия край.Някои от събудилите се стопани познаха в просъница гласовете на Грозю Радев, Димитър Дешков, Продан Леков, Йордан Лозев, Жечо Денев, Аврам Димитров, Доню Славов, Велю Милчев.

Най-напред познаха,разбира се, гласовете на даскалите Теню Рошлев,Паню Стоилов и Пеню Хасърджиев.И как няма да ги познаят!Та малко ли са ги слушали, а през последните две,три недели почти всеки ден идваха при тях,при тоя или при оня.Агитираха за събиране на помощи за гладу-ващите руски деца от Полвожието.То на тях не им трябваше много агитация.Нали ставаше въпрос за деца и хеле за руски!На тях,ако не помогнат, на кого?И помогнаха.Кой колкото можеше отдели от своя залък.Па научиха и много неща и за Русия.За Ленин.За властта на работниците и селяните.За англичаните и другите, дето искали и се мъчат да ги победят.Празна работа!Абе,такава държава,с такава територия, побеждава ли се, бе холан? Хеле пък и сега, като имат власт на работници и селяни. Абе, що ли се зафатат с такива неща...ама на! Поокашляха се сънливо хората и се пребираха в топлите си стаи.Усмиваха се на песните им и доволно отново заспиваха, без да им дойде на ум да се разсърдят на тия луди-млади,дето се понесли селото с песните си по никое време.А лудите-млади надминаха себе си, когато стигнаха до пътната врата на Петко Радев.Там те така викаха,че едри късове сняг се отърсиха от клоните на дърветата и меко затупаха на земята.

Горната одая на Петковия дом светеше.Вратата й бързо се отвори и на двора зачервени от топлото, се изсипаха първо братята Христос и Гочо Стаикови,а след тях Димитър Лозев, Павли Тодоров, а накрая се подаде и Петко.Лицето му сияеше.

-Влизайте!Влизайте и млъквайте,че отиде ми къщата.

Смях сподори думите му.

-Ей, майка му стара!Ама се пее, когато си свършил нещо хубаво! - извика Димитър Дешков и крач-на в затоплената стая.

-Ха, ами ти, бе Марине, що не излезеш да ни посрещнеш? Гледай го, как се е накатил на пет до печката и си кротува! - подхвърли той на Марин Вълков, като съгледа огромната му фигура, по едното чудо побрала се между печката и стената.

-Той е свободен от посрещането ви. - засмя се Петко Радев. - Защото при влизането му одева така трясна горния праг, че вратата хлътна една педя навътре. Достаща ме, че още веднъж, ако го направи, оставаме без врата посред зима, като нищо! - нов смях гръмна в стаята, а младият великан смутено се червеше и попипваше челото си.

-Мария, насипвай царевичата, че тия гърла, как-то пееха, ако и така ядът, не можем ги прехрани, май!

Гостите насядаха по миндерите, по столовете и пред тях в миг се издигна топла, сладка и апетитна дъхаща пара на варева царевича. Не чакаха да ги канят. Едрите им шепа се пресегнаха и съдовете на- бързо се изпразниха.

-Яжте и казвайте сега. Докъде стигнахте? – подкани ги Петко.

-Тоя път не е до кривата круша. Минахме я, до синура спряхме даже. - с пълна уста отговори Димитър Дешков. - Моя район събра 450 кила жито и дрехи, колкото за 50 деца...

-Яя, че вие сте по-слаби от нас, бе бай Димитре! – закачи го младият учител Жечо Денев, любимецът на младежите в селото. Ние сме към 600-те...

-Браво! - прекъсна го Петко Радев. - Другари, ние всички свършихме много и хубава работа, но трябва да признаем първенството на младежите. Вижда се, че така организирани в своята политическа организация, рамо до рамо с нас, те станаха го-ляма сила. Още не са направили и година от учредяването ѝ, а правят чудеса.

-Вярно е! Признавам. Биха ни. - обади се Димитър Дешков и като намигва на съседа си продължи:

-Надявам се, че за победата Жечо Денев ще ни изсвири нещо, а?

-Приема се! - викнаха всички.

Младият учител Жечо Денев откачи мандолината от стената. В последно време той рядко я носеше в къщи, защото обичаше да свирят заедно с Петко Радев.

-Това ще стане, но аз се надявам, че и бай Петко ще ми помогне. - усмихна се Жечо, като погледна към Петко Радев.

-Хайде, даскале, нали няма да го оставиш сам. – викнаха всички.

Петко вдигна ръка и като се усмихна, посегна към цигулката.

Нежни звуци изпълниха широката одая и огласиха всичко наоколо. Заслушани в мелодията, никой не усети стъпките по двора и за това трепнаха, когато вратата се отвори. На прага се подаде Костадин Димитров, зад него надничаше Македончето, а още по-назад напираше да влезе Атанас Халачев.

-Оооо, Костадине, хайде бе, човек. Вие да не за-карахте житото на мелницата, та чак сега се вяскате?

-То, че не е на мелницата, не е, ами да си каже има ли поне за една торба! - поднесе го Димитър Дешков.

-Кой, ти да не, ха, глей ся, че ние като знай кол... кил... грама, а? Ви тука... кат сватба, а ни ся, да не ми си... Е-й ми знаеш ли! - всичко това Костадин Димитров Дръндаря изстреля и с такава скорост, че всички напразно се опитваха да разберат поне една дума от дългата му реч и избухнаха в смях. Но, както винаги очите им се обърнаха към Македончето. В тях се четеше молбата им пак да им преведа скоропоговорката на Дръндаря.

-Ама и ти, Коста, имаш един език, само си за арестуване. Да знаем, че са та държали две години в участъка, хич няма да ни трепне окоето. Щото и всички да им кажеш, бъкел няма да разберат. Кажи бе, кажи бе, Македонец, какво каза Коста? Ей, ако не си ти в село, никой няма да знае какво жумоли тоя Дръндър!

-Каза, че и ние не сме се посрамили и сме събрали над 500 килограма. А ние докато сме се трепели вие сте го обърнали на сватба.

-Туй, то! Ами, че кажи го по човешки бе, пък ти дърдъръ! -обърна се Димитър към Дръндъръ, но той не му обръщаше никакво внимание. Ядеше си човечецът царевица и само кимаше с глава, което на неговия език означаваше: "Какво да ти обяснявам? Както и да ти го кажа, няма да ме разбереш!"

Целият им разговор се накъсваше от честите из-бухвания в смях. Когато всичко утихна, Петко Радев се изправи:

-Така, другари! Ясно е, че работата, която извършихме е голяма. Не става дума само за помощите, които събрахме, а за това, че още веднъж се сродиха нашите съселяни с руския народ. Заедно с това те показаха своята вяроност към братята освободители и научиха много за новия живот там. За руските работници и селяни, както и за още много, много неща. Сега пред нас остава друга задача, да извозим храните и събраните помощи до най-близката гара и да се натоварят във влака.

Затова, както се уговорихме още в началото, но може да настъпят някои промени. Някой да не може утре да замине с колата си. Има ли такива?

-Няма!...Няма!...- тези отговори, като че ли изведнъж изчерпиха всичко.

Навън пропяха петлите. Вече зазоряваше.

-Стани!- шеговито изкомандва Димитър Деш-ков. -Обоза да се строи в една редица и към колите, ходом марш!- и като погледна към Петко Радев рече: -Мислим да не лягаме, даскале! За кога. От тук направо товарим и тръгваме.

Заизлизаха един след друг. Накрая вървеше Ма-рин Вълков. Когато приближи вратата се спря и преви на две, но и тоя път не излезе както трябва, защото сега пък широкото му тяло закачи с рамо вратата и я разтърси. Другите изглежда се бяха скупчили в антрето, за да погледат излизането му, защото от там гръмна страхотен смях.

Така, млади, жизнени и смеещи се останаха в паметта на Мария.

През последните дни на месец май 1922 година пролетта отстъпи от правата си. Гъсти облаци забу-лиха ведрото небе и заръсиха ситен студен дъждец. Нацъфтелите овошки посърнаха под него и старите сливенски градинари смръщено гледаха тънките жички на дъжда и тревога изпълваше очите им. Отиде хубавият плод! Топлото време подмами дръвчетата, а сега тоя дъжд сигурно ще им попречи.

Но май напразно се тревожеха хората. Защото старият немирник, Сливенският вятър, подушна от към дефилето, най-напред мързеливо и изтежко, а после препусна както си знае и за два часа измете небето. Слънцето отново се показа и под лъчите му заблестяха, измити и чисти, Сините камъни. А привечер вече нямаше и следа от коварния дъжд. Улиците на стария бунтовен град пак се изпълниха от хора и над тях отново легна упойващия дъх на овошките. Но в очите на хората пак имаше тревога. Особено на тия, които забързано крачеха към градския площад. А там човек лесно можеше да открие работници, учители и младежи. По единично и на групи, те се вливаха и изпълваха площада, без да обръщат внимание на кордона от полицаи, който го опасваше отвсякъде. И само посветените или много опитно око, можеше да забележи, че непосредствено до полицейския кордон се образуваше и втори. Но той трудно можеше да се открие, защото снажните младежи стояха на групички от по 4-5 души и безгрижно разговаряха. Не помалко беше оживена и гарата. И никак не бе случайно, че повечето от посрещачите твърде приличаха на ония от площада – работници и полицаи. Оживлението и възбудата стигнаха връхната си точка, когато влакът от Стара Загора спря до перона и пътниците се изсипаха от вагоните. И едните, и другите от посрещачите очакваха и търсеха да открият в навалищата едно и

също лице: мургаво с черна буйна коса, високо чело и мустаци, но останяха разочаровани. Такъв пътник нямаше. Но, докато старшият вече докладваше на полицейския капитан, че очакваното лице не е слязло от влака, а голяма група от работници, унило се изнизваше от изхода, очакваното лице вече пътуваше с файтон към центъра на града. Под вдигнатия гюрк беше очаквания член на окръжния комитет в Ст. Загора, доктор Теньо Стоилов. Сливенските другари добре бяха измислили тая малка хитрост с голямата група посрещачи, която подведе полицаите и ги прикова към перона на гарата, докато други двама бързо преведоха Теньо през коловозите до очакващия ги файтон.

-Но площадът е обграден от полицаи, другарю Стоилов и сме на мнение да отложим митинга.

-Че има полицаи, вече разбрах, но хората събраха ли се?

-Да пълно е.

-Тогава и митинг ще има. Нямаме право да проявяваме страхливост сега, когато обикновените хора не са се изплашили от кордона на полицаите. Какво пък, щом искат, нека и те да послушат. Може да им е от полза! - тихият му смях зарази и двамата младежи до него.

Спряха в тясна уличка недалече от площада и от там незабелязано се връзаха в множеството, бързо хлътнаха във входа на двуетажна къща и след миг едрата стройна фигура на оратора се появи на балкона. Изненадата бе все обща. Но, докато полицаите смутено се заоглеждаха, площадът гръмна от спонтанното "ура". Теньо Стоилов вдигна ръка, за да утихне площадът и заговори:

-Другари!..

Думите му грабнаха всички. Той започна с това, че дори буржоазната преса се е нагърбила да убеждава българския народ в това, че сега той има най-демократичното правителство. Че щом земеделците са на власт, няма място за други партии, защото България е земеделска, а не работническа страна. А вие какви сте? И дали, защото е толкова демократично управлението на земеделците, сега им правят компания тия "приятели". И Теньо кимна към кордона на полицията. „Да се махат!“ - развикаха се хората. "Вън от митинга!"

Полицейският капитан най-после бе пристигнал и издаваше заповед да се арестува оратора. Полицаяте се опитаха да достигнат до него, но кордонът на работниците се изпречи пред тях, като стена. Те се уловиха за ръце и ги натикаха отново в края на площада.

Теньо Стоилов продължаваше: за тежкото положение на народа, за десет и дванадесет часовия работен ден, за тълпите белогвардейци, които хран-туту правителството, а оставя своя народ да гладува.

"Долууу! Вън! Вън от страната белите мекере-та!" - отново се люшна целият площад.

След това ораторът, с мъка в гласа си заговори за отношението на земеделското правителство към социалистите. То греши! И тая грешка ще му струва много. И не само на Стамболийски. За нея ще плащат най-добрите синове на народа. Реакцията не случайно ги потупва по рамото и непрекъснато ги насъсква срещу социалистите. Те знаят, че само, когато ни изправят един срещу друг, като врагове, ще могат да реализират своите пъклени планове. Партията предупреди Стамболийски за готвения преврат. Той бе провален и най-страшното от това, е че реакцията направи правилни изводи, а земеделското правителство не можа, или не поиска...

В тоя момент от близките улици нахлуха и войкови части. Работническият кордон се огъна, на места се накъса. Младежите удържаха прииждащите подкрепления и полицаи. Повече не можеше, пък и не беше необходимо да се излага на опасност от арестуване ораторстващия. Двамата младежи, които го придружаваха от гарата го преведоха по стълбите, прекосиха улицата и хлътнаха в хода на някакво кафене.

Полицейският капитан, който не отделяше очи от оратора, веднага поведе десетина полицаи към кафенето. Видя го! Няма да му убегне! Стига му тоя резил дето го изтърва на гарата. Обувките на поли-цаите вече трещяха из празното кафене. Тряскаха се врати, обръскаха всичко из стаите на собственика, но от оратора нямаше и следа.

-Къде е? Казвай, или ще те претрепя, твойта... –крещеше побеснелият капитан, хванал кафеджията за яката и го разтърсваше. Човекът беше пребледнял и само преглъщаше. - Казвай!

-Ами... той... те...Гос.., дин капитан...от друга-та врата избягаха. Има друга врата...към улицата...

-Мръсник! Защо не каза, бе?

-Вие...такова...не ме питахте, гос, дин...

-Гос, дин, гос, дин! - подигравателно изкриви устни капитанът и блъсна кафеджията, който полетя под тезгяха.

-След меен! - изрева полицейският и хукна към малката вратичка в дъното на кафенето, но улицата бе пуста. Нямаше никой.

В това време Теньо Стоилов радостно прегръщаше един свой стар другар, когото в първият момент дори не успя да познае. Така, както не бе го познал и на идване от гарата. Та и кой ли би познал в прегръбения с черна, омазнена мека шапка и протрито палто, оня наперен войник, който го посрещна пръв в чуждия полк през 1918 година. С него тогава възстановиха войнишкия комитет, въпреки че не успяха да сторят нищо повече. Да, пред него стоеше Тодор Стоинов.

Едва, когато хвърли от себе си сполучливият файтонджийски реквизит, Теньо се увери, че е наис-тина той. Да, тук в Сливен, бяха предвидили всичко и именно Тодор бе натоварен да стане файтонджия, за да измъкне невредим оратора. Тодор го позна още на гарата, но замълча. Сега и двамата се смееха и радваха на хубавата среща.

На 8 юни 1923 година Жечо Денев слезе от влака на Старозагорската гара. Идваше в града по лична работа, но непременно щеше да се обади и на Теньо Стоилов. Правите сенчести улици го посрещнаха с необичайна тишина и безлюдност. Най-напред това не му направи впечатление. Крачеше и широко вдишваше утринния въздух, напоен с тежкия приятен мирис на цъфналите липи.

Някъде към центъра пътя му пресякоха група военни с офицерски куртки, без пагони. Не му обърнаха никакво внимание. Притичаха към отсрещната пресечка и се изгубиха зад ъгъла. Малко по-горе, до самата градска градина, друга група военни отново пресякоха главната улица, но тия вече блъскаха пред себе си млад раздърпан човек с вързани на гърба ръце. Жечо се спря и огледа. Улицата пустееше открай докрай. Разбра, че ставаше нещо не добро, но нямаше кого да попита. И защо само военни? Ако е на земеделците работа, сигурно щеше да види и някой от Оранжевата гвардия!

Тъкмо обмисляше кои странични улички биха го отвели най-бързо до кантората на Теньо Стоилов, когато на две крачки от него, иззад ниската ограда, се подаде някакъв младеж. Той също оглеждаше улицата тревожно, но не можеше да го забележи, защото оградата бе цялата в чемшир, а Жечо се бе притулил до нея.

-Ей, друже! - подвикна той на младежа. - Какво става тук?

Момчето уплашено се отдръпна, но като забеля-за цивилното му облекло му пошушна иззад чемши-ра:

-Преврат... какво! Не знаеш ли?...Военните сва-лиха земеделците...

Жечо се сепна.Преврат!Че кога?Без никой да усети?...Потърси младежа зад оградата,но той бе изчезнал.Не се двоуми много.Веднага свърна в първата пресечка и забърза към кантората на Теньо.Пътем надникна и към партийния клуб, но пред вратата му стояха все същите военни без пагони.Такива видя и пред кантората на Теньо.Това съвсем го разтревожи.Нима са го арестували?Не му се вярваше той да им се остави в ръцете и след минутно колебание забърза към дома му.

Вратата бе широко отворена,подът застлан с разхвърлени вестници,списания и бели листове. Закрила с ръце очите си,на леглото бе приседнала Иванка.Раменете и потрепваха."Значи е станало!" мигновено прелетя страшната мисъл през главата му и той смутено пристъпи вратата.Дочула шума от стъпките му,Иванка рязко се обърна.В първия момент очите ѝ го гледаха злобно,после учудено се разшириха и тя се затича към него.

-Жечо!...Как се провря до тук, момчето ми?Не знаеш ли какво става?

-Едва преди малко научих.Никой не знае!Май, че ни надхитриха тоя път...Ако и навсякъде така тихо са си свършили работата, както тук...!

-Ох,незнам.Идваха,беснях,ровиха.Теня търсят.

-Ама,не го ли арестуваха? - светнаха очите на Жечо.

-Няма го.В Хасково отиде,но всеки момент го очаквам и тогава...сигурно...Виж!Дали не можеш да го предупредиш някак?

-Става!Още сега се връщам и ще направим вси-чко възможно да не си идва тук.Ти казвай,че е някъде по селата, или...където и да е.Не се тревожи, како Иванке.Ще го скрием.Само да не се разминем някъде по пътя.Хванем ли му ние първи дирите, те ще има да почакат – последните думи Жечо прошепна на самата врата.

Огледа лицата и изчезна, както се бе появил.

Няколко часа по-късно той и Димитър Дешков,с когото се срещнаха случайно на Чирпанската гара, бързаха към Меричлери,плували във вода. Димитър му каза, че от снощи Теньо е в селото, на път към Стара Загора решил да се отбие.И сега бързаха да го предупредят.И двамата вече много добре разбираха какво се бе случило.Същите военни без пагони сновяха из Чирпан.

-Буржоазията била смачкана...Народът бил с него...Ние сме му били най-върлите врагове. - на пресекулки с хриптене,ругаеше из целия път Димитър Дешков. - Ще види, той сега враговете си! Ама ще ги видим и ние.Че и оранжевите!...Колко майки ще разплачат,мамичата им...изливаше злобата си Димитър към Стамболийски и към блокарите.

-Ти остави това,бай Димитре,ами да мислим какво ще правим по-нататък.

-Какво да мисля.Ние от много мислене я дока-рахме до тука.Нали казваш,че в Ст. Загора нашите и земеделците хубаво опердашили военните край конезавода.Няма какво да мислим.Да се вдигаме и... докато са топли.

Завариха Теньо, Петко Радев и неколцина до къщата на Петко.Виковете им се чуваха още от двора. Христос и Гочо Стайкови,Марин Вълков и още двама-трима настояваха да тръгват веднага.

-Слушай, даскале, аз още на времето те преду-предих,че мене ще ме търсите,когато запукат пищовите.Ето сега му е времето.Няма какво да чакаме.Те кавгите ни със земеделците са си наши, ама сега е друго, ей!Не виждате ли, че тя ще откъснат, и техните и нашите глави?

-Не се горещи,Христосе,не е въпросът в това какво мислим аз и ти.Ние виждаме само тука, а Централният комитет вижда цялата страна.Може другаде да не е така.Или всички да не са готови.Ще чакаме паролата.Това казва и Теньо макар, че и на него не е много лесно.Но анархия не трябва да допускаме! – натърти на последните си думи Петко Радев и болката,с която изговори,видимо разкриви лицето му.

-Ех,Петко!Знам,че ти и Теньо разбирате.Дано разберат и тия горе.То разликата между оранжевото и червеното знаме е една капка кръв и както е

тръг-нало, май сега ще я пролеем, ама нейсе... А на тия батета, им е черен и на колко ли женски глави ще го турят, докато ние се туткаме. - като каза това Димитър Дешков въздъхна и мълчаливо се извърна към прозореца.

В настъпилата тишина Жечо приближи Теньо и му прошепна:

- Не се връщай в града. Правилни са обиск у вас. Няма страшно, така Иванка е добре, само иска да се пазиш. - побърза той да го успокои, като видя треп-ването в очите му.

Теньо кимна и едва чуто му отвърна:

- Благодаря, братле! Сега друго трябва да се пази. Дано го опазим...

Независимо от предупреждението на Жечо Денев, Теньо Стоилов още същия ден привечер пое към Ст. Загора. Надяваше се там в Окръжния коми-тет, да научи нещо от куриера на ЦК за становището на партията. Няколко часа, които прекара в Меричлери и долетелите слухове от района, му бяха достатъчни да разбере, че положението вече е неудържимо, а хората по селата са раздвоени. Той много добре разбираше какво би се получило от това: спонтанни, неорганизирани бунтове, които военните бързо ще удавят в кръв. Това би значело да се даде възможност на новата власт да се стабилизира и да ги бие един по един. В това той бе вече уверен, макар, че слуховете, които идваха отвсякъде, носеха вести за арести само на земеделци. Засега новата власт не посягаше на други партии. Теньо се усмихна с мъка. Не посягала! Не може да им се отрече, че вършат всичко много хитро. Изненадаха ги, а сега предвидливо разчистват сметките си само със земеделците. Страхуват се, че ако репресират едновременно двете партии, ще ги опълчат срещу себе си, а тогава са загубени. Добре са пресметнали удара си и в удобен момент, когато ние се бяхме хванали за гушите. Това е. Народната мъдрост отново ще се потвърди." Двама се карат - третият печели!"

След неговото заминаване, споровете между партийните членове в селото продължиха, но до единно решение не успяха да стигнат. Събираха се на групи ту в клуба, ту в къщата на Петко Радев, дори и на улиците. По принцип всички бяха за въстание със земеделците, но... без парола от ЦК? Именно това ги раздвояваше. В следобедните часове на деня няколко каруци с въоръжени земеделци изтропаха през селото и поеха към Чирпан. Водеше ги Хубчо Генов – земеделския кмет. Беше се разнесла вече новината, че сговористите са завзели властта там и те отиваха да помогнат за възстановяването ѝ. Едната от каруците беше на Дръндара. Изправен на нея плющеше с камшик по гърбовете на озверелите коне и сигурно каза нещо, когато профуча край Христос и Гочо Стайкови и Димитър Лозев, но къде ще го разбереш!

- Майка му стара! Там ни е мястото! Де да се юрнем и ние като Дръндъра, а то... - изсъска със зъби Христос.

Никой не му отговори, а мълчаливо изгледаха, обгърнатите в прах каруци. Дълго стояха така. Селото бе притихнало. Започна и да смрачава. Тримата младежи пушеха цигара след цигара и все се навъртаха около общината, в която останаха само разсилния и писаря.

От уличката към училището се дочуха предпазливи стъпки. Очертаха се пет-шест сенки, но забелязали припламванията на цигарите им се притаиха до оградата. Зашушукаха, а минута след това един от тях се отдели и крадешком пристъпи към общината.

Но още по средата на пътя, като видя подпре-ните до големия бряст младежи срещу общината се спря, рязко се обърна и хукна назад: - Бягайте! Комунистите охраняват общината! - групичката изпре-вари последните му думи и прецапа напреко реката.

- Ха? Какво беше това? О-хо-! Наште сговори-счета, ха-ха. Май бяха тръгнали властта да вземат. Пиклювци...! - изкиска се Христос.

-Да, те са. - добави Гочо.- Разбрали са, че хора-та на Хубчо Генов са в Чирпан и си рекли: сега му е времето! Ама, че кураж...

-Куража им на тия ние го знаем колко е, ама другаде май не е така. Утре ще се види...Хайде, лека нощ. - замислено поклати глава Димитър Лозев и се отправи към къщи си.

На 9 юни сутринта в източната покрайнина на Ст. Загора в дървената барака на Момче Маджаров, се бяха събрали повечето от членовете на Окръжния комитет на партията.

Теньо Стоилов седнал до самата врата, бе обхванал с ръце главата си и не вземаше участие в разгорещения спор. Той много добре чуваше резките думи на Доньо Пехливанов, който никак не е съгласен с партийната директива, отпечатана тая сутрин в "Работнически вестник". Не по-малко мъчителни са и разочарованите, пълни с недоумение, размисли на Неделчо Николов. Обаждат се трети, четвърти, пети. Един е "за", двама са „против”, а той? Той не може да е нито едното, нито другото. Или по-скоро е и едното, и другото. Но това е невъзможно. Поне е невъзможно като позиция, която би могъл да заеме. Нима може да каже на хората, че със сърцето си е против решението на ЦК, а умът му, провикнал да приема партийната дисциплина като нещо неотменно и задължително, не му позволяваха да е цялостен. Раздвоение! Страшно и мъчително разпъва мислите му и чука в слепоочията. Ако навсякъде в страната е така, както тук, ЦК безспорно греша. Допуска голяма и непоправима грешка. А, ако не е навсякъде така? Тогава оценката на събитията и решението му са верни! Но кое е от тези две предположения е истината? Никой не знае. И той пак стига в задънената улица. Пак стиска до болка главата си и мълчи! Мълчи! Както никога, на никое заседание до сега не е мълчал!

Вратата се отвори и в полумрака на бараката се появи набитата, мъжествена фигура на Петко Енев, представител на Висшия партиен съвет от окръга. Теньо трепна.

-Петко! Вярно ли е това? И правилно ли е?...

Петко Енев обходи с поглед напрегнатите лица на членовете на Окръжния комитет, обърна се към Теньо и глухо отговори:

-Не знам...Аз не съм присъствал на това заседание, когато се е вземало това решение. Но ми се струва, че тук дълбоко грешим. И най-страшното е, че няма време кога да се поправи тая грешка.

-Това е! - провикна се Доньо Пехливанов. – Нали ви казвам. Революцията е готова! Тя сама тръгва, а ние стоим със скръстени ръце. Кой ще ни прости това? Кой?

В тоя момент вратата на дървения навес отхв-ръкна с трясък. Всички, дори не успяха да се надиг-нат от изненада и върху тях просто врхлетя Тачо Даскалов:

-Другари! Стига сме умували. Тя, революцията стана! Няма какво да чакаме!...- запъхтян и развъл-нуван заговори като разтърсваше ту тоя, ту оня от изумените си другари.

Неделчо Николов скочи от мястото си и като хвана главата на Тачо в широките си длани извика:

-Чакай, бе Тачо! Каква революция? Къде? Кога?

Тачо Даскалов се спря, уморено и щастливо се усмихна, после приседна на земята и вече по-спо-коен заговори:

-Нали се пусна слух, че край конезавода се събират въоръжени земеделци и комунисти.

-И! - прекъсна го Доньо Пехливанов.

-Е!И нали вие ме изпратихте да проверя на място.Хиляда въстаници,братлета!Кога сте вижда-ли такова нещо, такава сила.Хиляда,та и повече! Мислех,че в конезавода има складове за оръжие,но излезе лъжа.И докато се разправяхме с тях, от към града се зададе капитан Пенчев с колона военни. Идват да ни разпръснат.

-Давай най-важното,бе!Их! - отново загуби търпение Доньо Пехливанов

-Най-важното!И то стана точно тогава.Отделих аз стотина, които имаха оръжие и.- Тачо Даскалов замахна с юмрук... - и като ги погнахме...Диря не остана от тях.Разбихме ги.Сега трябва и другаде така.За два часа ще превземем целия град,казвам ви!

-Дааа... каза Неделчо Николов, като тръсна буй-ната си коса и сурово заговори: - Каквото е станало, станало е! Но!Партията, повече не трябва да се меси! – челюстите му се издуха. – ЦКпотвърди решението си и при телефонен разговор. Това е! Край - и като помълча, добави: Да се нареди на всички комунисти да не се месят и да се приберат по домовете си. Ние не сме анархисти. - последните си думи той извика с такава болка, че никой не възрази. Разбраха го. Ох,как го разбираха!

В следобедните часове на същия ден, злополуч-ният герой при конезавода, капитан Пенчев се озова в Чирпан.Там за него нямаше работа.Сговористите вече бяха пълни господари на града.Такова беше положението и в околните села.Само в Меричлери властта си оставаше в ръцете на земеделците.Бяха се обадили с куриер,че комунистите охранявали общината и местните сговористи не са в състояние сами да се справят с тях.Това вбеси капитана и той пришпори към Меричлери.

Малко преди залез слънце конният му отряд навлезе в селото.Очакваше да го посрещнат изстрели, но нямаше нищо такова.Хора мирно и тихо се пребираха от полето.В общината завари само разсилния.

-И тая си я бива! Община без власт! - подвикна през рамо капитанът на войниците си и те нервно се засмяха, все още не вярвайки, че от никъде няма да пукнат пушки. От тясната уличка към училището се зададоха тичешком няколко души.

-Господин капитан!Добре дошли.Най-послед... –един през друг завикаха те, още преди да наближат.

-Оооо, герои!Вие ли сте, дето не ви стискаше сами да си вземете властта,бе!И къде са ви кому-нистите и земеделците?

-Тук бяха, гос, капитан.Тук бяха.Снощи пазе-ха...

-Знаете ли кои са, имената им поне?

-Тъй вярно, гос, капитан...

-Тръгвайте с моите войници и ми ги доведете, тук живи или мъртви, ясно!

-Ясно, гос...

-Стига!-прекъсна ги капитан Пенчев и като скочи от коня, наперено влезе в празната община.

След половин час войниците блъснаха в кметс-ката стая Христос и Гочо Стайкови и Димитър Лозев.

-Вие ли пазихте общината, снощи бе? - скочи насреща им Пенчев.

-Каква община, господин капитан? - спокойно и учудено запита Христос.

-Каква община ли? А снощи кой е караулил тук. Нали те бяха, бе? - обърна се той към единия от сговористите.

-Не, те, господин...

-Е? - заплашително крачна капитанът към тримата арестувани и бичът му изплющя по конча на лъскавия му ботуш.

-Не е вярно, господин капитан!Лъжат.Ние про-сто си отивахме и се бяхме поспрели да допушим цигарите си тъдява някъде.Нямаме нито оръжие, нито сме пречили на някого за нещо...

-Стреляха ли, бе? - отново се обърна той към нововластниците.

-Не... такава, те... ние...

-Ха, сега си спомням! - засмя се Гочо. - Ние си пушим, господин капитан,а някакви хора ни набли-жиха и като ни забелязаха,изведнъж драснаха наго-ре към училището.Да не са били те?Че кой да е знаел?...

-Пфу! - изплю се Пенчев.- Баби! Пъзльовци!.. И надали вой, та цял Чирпан проглушили. Не можем да се справим с комунистите!- изкриви уста капитанът към оклюмалите сговористи. - Така ли, бе?Да взема сега вас да опердаша! Марш!Марш и да не ви виждам вече.- изведнъж се нахвърли той към арестуваните и те не чакаха втора покана.На вратата едва не събориха двамата войника,които караха някого.Беше Хубчо Генов - земеделския кмет.

-Тоя пък кой е? - посрещна ги капитан Пенчев.

-Кмета гос, дин капитан.

-И той ли ви пречи да вземете властта?

-Протестирам, господин капитан. - Твоите хора ме арестуваха, както си работех на новата си къща. Нищо не съм...

-Нищо, не се тревожи, ще ти осигуря още по- нова къща, само с мазе! - изкиска се капитанът и кимна да го отведат.

-Тоя вчера и неговите хора, гос, дин капитан ходи в Чирпан да го превзема. - обади се един от селяните сговористи.

-Добре, добре.Не ме учете.Пък вие се опра-вяйте, ей. вас сигурно комшии са ви женили, а? – закиска се на грубата си шега капитана.

Двата едри вола равнодушно преживяха пред недоядената царевична шума.Полегнали един до друг, те бяха опрели широките си гърбове и от тук откъдето ги гледаше Марин, приличаха на голяма снежна преспа, но топла и дъхаща на затоплена козина. Марин облегна широкия си гръб на стеблото на старата круша, под чиято сянка бе приседнал да почине. Погледът му обхвана цялата нива. Беше я преполовил, и сега едната половина златееше от ниското стърнище, а другата бе черна като въглен. Точно между двете половини блестеше излъсканият разпрегнат плуг, оставен в началото на браздата. Из целия мизерлък, пък и наоколо, той на рядко чуваше гласове на други чифчии, а сега в непоносимата горещина на августовското пладне, беше съвсем тихо.Погледът му се рееше уморен из притихналия кър,обеднял и на цветовете виждаше само жълтото на стърнищата и царевичите,и черното на изораните ниви.Едва, когато погледна към Орманя, острият блясък на летния ден угасна, успокои се и меко се стопи в зелените корони на дъбовата гора.

-Здрасти, чифчи! - макар и тих, гласът го изне-нада и стресна.Зад него стоеше Демир Дончев. Присвитите му очи го гледаха през смях.Между зъбите си стискаше лъскава, зряла сламка, а грубите му ръце бавно и едновременно сръчно свиваха цигара от парче вестник.

-Здрасти! - отвърна му Марин Вълков, като про-дължаваше да го гледа.- Ти какво, да не ореш някъде тъдява?

-Ора. Е, оная нашата, зад царевичите, нали зна-еш.Па съм си затрил някъде кремъка. До пладне как да е, карах, ама като хапнах, хептен ми се допуши. И тръгнах. Ха тук, ха там, че до тебе опрях.

-Е, щом е за огън, случил си. Имам кибрит. - и Марин, изпъна дългия си крак, за да може да бръкне в джоба си, извади кибритената кутия и му я подаде. - Мислех да паля стърнището, ама като гле-дам царевичата наоколо...

-Бре, олекна ми! - изпъшка Демир и подви крак под сянката, като изпуснаше голямо кълбо дим от ус-тата си. - То стърнищата може и да палим, може и да не палим, ама оня големия огън кога ще запалим, Марине? Тъй като гледам, веднъж изпуснахме питомното, а и сега нещо лабаво я държим. Земеделците разбраха грешката си, а ние се се туткаме. Виж властта! Докараха и пристав, и полицаи. Въръжават хората.

-Ти поне нещо не знаеш ли, а? - Демир косо погледна към Марин и някак повече от внимателно зачака отговора му.

Марин мълчеше. След решението на ЦК да се премине към подготовка за въръжено въстание, малцина и от партийните членове знаеха за образування военен комитет, който нелегално, в дълбока тайна, подготвяше и оръжие, и хора. Негов ръководител в Меричлерския район бе той - Марин. И мълчеше не само за това, че в решението най-много се наблягаше на строгата тайна, а и затова, че два жълтеникави кремъка се изхлузиха от джоба на Демир, когато той присядаше до него. Забеляза ги. А дойде при него за огън, като каза, че изгубил кремъка си. Именно това премисляше сега Марин. Не е чиста тая! Но с нищо не издаваше съмнението си.

-Не знам, Демире. Нищо не знам и аз. Пък и да ти кажа ли, когато човек изпусне питомното, по-добре е май да не гони дивото. Трудно е сега, то...

-Абе така е то, но белким ще се откажем от всичко? И сега не е много късно. Ти как мислиш? Щото дочувам оттук оттам по нещо. Уж не стоим и ние със скръстени ръце, та за това. Рекох, ти може да знаеш...

-Вятър е тая. За какво ли не дрънкат хората, ами да ставаме, че ще мръкне, пък нивките чакат. - пов-дигна Марин едрото си тяло и като тупна по навик потурите си каза: - Кибрита вземи. Пак ще ти тря-бва. Хайде. - и крачна към воловете. Демир изгледа широкия му гръб и се надигна да става. Очите му се свиха ядно, но не каза нищо и бавно пое през необраните царевици към своята нива.

"Ех, и тая вечер нищо няма да мога да кажа на Стайко Бонев. Ще се сърди кмета, ама какво да правя!" - тая мисъл още повече приведе и без това прегърбената му фигура. "Или нищо не правят, или го правят много тайно, ама това и кмета го знае, какво ще му казвам..." и той сърдито плю в краката си.

Марин впрегна, и подкара воловете, а очите му не изпускаха отдалечаващия се Демир. "Значи са го оплели! Доносник е станал... А уж е комунист... хм! Предателят си е предател и мръсник!" - ядоса се той и ядно натисна дръжките на плуга. Воловете се напънаха и спряха. Лемежът цял бе потънал в сухата земя, и воловете напразно извиваха широките си гърбове, да го помръднат. Едва тогава Марин се усети. Напрегна се, издърпа плуга от земята и спокойно подкара браздата. "Е нищо! Това не е беда. Добре, че го усетих. Ами, ако е успял да измъкне нещо от някой друг? Комунист е. Може и да се подведе човек..." Тая мисъл го разтревожи не на шега. Едва дочака слънцето да клюмне към Чирпан, разпрегна и погна воловете към селото.

Повъртя се из двора, изчака да се смрачи и се отправи към къщата на Петко Радев. Когато влезе, там завари Павли Тодоров и Паню Стоилов, членове на военния комитет.

-Какво има, Марине? - попита Петко - като видя тревогата на лицето му.

-Има това, че са вербували партиен член за про-вокатор. - въздъхна тежко Марин и седна до вратата.

-Как?... Кой е? - едновременно се обадиха Павли и Паню.

-Чакай, чакай ти сигурен ли си? От къде знаеш? - в гласа на Петко се прокрадна металическа нотка.

-Знам от него, от провокатора.

-Ама, кой е бе, човек?

-Демир Дончев! Днес идва при мен на нивата, уж за огън, загубил си креманиците, а като сядаше те паднаха от джоба му. Видях ги, а после един час

ме усуква знам ли нещо? Готвим ли се? Никой нищо не му казвал, нямаме ли оръжие? И... все такива рабо-ти. А сега кога идвах насам го видях да влиза в общината... Вербували са го. На Стайко Бонев, пале е станал. Това е сигурно, но не знам дали не е изкопчил нещо от някой друг.

- Не! Не! - бързо отговориха и тримата. - С никой от нас не е говорил. Но това е нещо много важно и трябва още тая нощ да се предупредят другарите.

- Виж ти! - тихо продума Петко Радев - Значи и провокатори вече вербуват. Явно са усетили нещо. Трябва да се внимава и то много! Сега особено, ни-какъв пропуск не бива да правим! Предупредете всички! – завърши той и всички се пръснаха из тъмното село.

Зад гърба му остана малкият санитарен магазин на Димо Недев. Стара и много удобна явка бе той на представителите и куриерите на окръжния комитет на партията. При всяко свое идване Теньо първо се отбиваше в него, за да научи поредната квартира, където може по всяко време да намери някой от око-лийския комитет. Така направи и сега. Както винаги бай Димо го посрещна с усмивка и тихо му прошеп-на новия адрес и веднага добави, вече по-високо, че няма това лекарство, което търси господинът. Теньо му благодари и излезе навън. Пред него тъмнееха кривите калдъръмени улички на стария Чирпан и той пое по тях. Изобщо, от десетина дни Теньо не се помни другояче, освен на път. След онова чакано и паметно заседание, на което Петко Енев донесе решението на ЦК да се премине към усилена подготовка за въоръжено въстание, той непрекъснато сновеше от Стара Загора до Чирпан и Хасково. И дните, и нощите станаха малки. Времето не стигаше. И това не е само негова съдба. Той виждаше напрегнатите, изморените лица на другарите си, в чийто очи освен пламъка на въодушевляването, личеше и умората. Но никой не се оплакваше, защото ония мъчителни дни на раздвоение и колебание вече са зад тях. Сега вси-чко е ясно. Всичко е на мястото си. И комунисти, и земеделци най-после си подадоха ръце и разбираха, че между мазолите и теглото на другите няма никаква разлика. Разбраха и най-важното, че врагът е един и същ - новото правителство и сговористите.

Сега може да се работи и заработиха, както трябва!

В сянката на шумнатата черница едва се откроя-ваше силуетът на поста, но това можеше да забеле-жи само опитно око. Теньо забави крачките си. Още веднъж огледа улицата зад себе си и приближи. Каза паролата и ниската вратичка се отвори пред него. В дворчето го срещна друг пост, който го поведе под свода на лозниците и без да чука, отвори къщната врата. Едва след отварянето ѝ Теньо забеляза светлината. Отвън всичко изглеждаше пусто и тъмно. Бяха добре затъмнили прозорците. От дъното на стаята пръв го видя секретарят Ненчо Славов, той единствен бе с лице към вратата и се отправи да го посрещне:

- Добре дошъл, другарю Стоилов! - думите му накараха всички да се обърнат към него. Някои нас-качаха и му подадоха ръце. Теньо поздрави, разтър-си ръката на Йовчо Сребрев, отговорника на военната организация. После пое ръката на Янко Иванов ръководителя на бойните групи и на още неколцина, сред които Георги Димитров, земедел-ския депутат.

- Е най-после, да се видим заедно! - подаде му той ръка.

- Нищо, Георги, важното че вече сме заедно. Но по-важното е винаги да бъдем заедно. - тихо му про-шепна Теньо. - Грехихме, но отсега нататък вече не бива! Защото тежко се плаща за всяка грешка и трудно се забравя...

- Това няма да се повтори, Теньо! Помни ми думата. Може да умираме, но и тогава ще сме заедно.

-Да започваме ли, др. Стоилов? - обърна се към тях Ненчо Славов - Впрочем, по-правилно е да про-дължаваме ли? Защото ние вече разгледахме инструкцията, запознахме се с плана по подготовката на въстанието и сега трябва да изслушаме, кой до къде е стигнал в своите райони.

Теньо кимна.

-Тогава нека да чуем партийния секретар на район Меричлери, Петко Радев. С него е и ръководителя на бойните групи другарят Марин Вълков.

Петко Радев се надигна от мястото си и след като размени радостен поглед с Теньо, заговори:

-Съгласно инструкциите, ние разпределихме се-лото на три района, в които се изградиха бойни групи от комунисти и земеделци, подчинени пряко на военния началник на района. На него са подчинени и бойните групи в селата Балабанли, Куза, Сатлар и Узунджа. Работата ни със земеделците е отлична. Нямаме никакви разномислия. Сега усилено търсим оръжие, което е най-големия ни проблем. Но искам да кажа нещо което може да се окаже важно и за другите райони на околията. При нас властта се опита да вкара завербуван агент - провокатор, който е партиен член. Благодарение на бдителността, ние бързо го открихме, но не го изключихме, само пре-дупредихме всички и внимателно го изолирахме от подготовката на въстанието. Нека всички другари от другите райони се огледат и заострят бдителността си. Защото властта е подушила нещо и не спи.

След думите на Петко Радев настъпи тишина. Хората тревожно се раздвижиха. Някои може би едва сега помислиха за сериозността, с която трябва да се работи, за голямата бдителност, с която да се отстрани всяка опасност от провал, без да създава недоверие сред посветените. Когато всички районни секретари разказаха за своята подготовка, Теньо Стоилов обобщи работата по подготовката за въстанието и напомни за строгата секретност в дейността и накрая с неподправен възторг завърши:

-Имайте в предвид че може някъде враговете и да успеят. Но, това няма да ни спре. Защото вече сме силни и обединени. Така, както руските работници - болшевики и мужици, съумяха да победят, ще победим и ние. Защото вярваме в това!

Сутринта на 12 септември Меричлери осъмна в блокада. Познатият им вече капитан Пенчев, бе пристигнал още по тъмно с рота войници и те бяха блокирали не само изходите по главните пътища, но и всички улици в селото. Капитанът се бе изтегнал в кметския стол, а кметът Стайко Бонев припряно сновеше из стаята.

-И така, кмете! Ние си свършихме работата. Момчетата така са завардили селото, че пиле няма да излезе от него. Сега е твой ред. Искам списък на всички опасни комунисти и земеделци, които подлежат на арестуване. И отделен списък на всички съмнителни. Всички! Ясно ли е?

-Ясно, господин капитан! Ние сме готови. - и кметът отвори железната каса откъдето извади два списъка и ги постави на бюрото пред капитана.

-Браво! Виж сега ми харесват. Едно време, помниш ли, се наложи аз да идвам тук, за да имате кураж да вземете властта, която никои не пазеше. Ха-ха-ха! - капитанът изглежда си спомни оная комична сцена, когато сговористите се уплашили от трима пушачи, случайно минаващи край празната община и духнали да бягат.

Кметът също не бе забравил тоя резил и сега се червеше.

-Нищо, нищо! Важното е сега да държите здра-во. Така! Значи това са хората за арестуване!

-Да, господин капитан. А тия са съмнителните.

-Добре. Сега от теб искам да събереш твоите хора и най-късно след час да тръгнат по къщите, за-едно с моите войници. Всичко да става по ноти! Чакай, кмете! Списъка забрави! - викна капитанът след излетелият през вратата кмет.

-Не ми трябва. Знам ги наизуст! - ухили му се кмета от вратата и излезе.

След час, час и половина, кучешки лай, викове и плач огласиха селото. Из селото шетаха въоръжените войници, водени от местните сгово-ристи и подбираха набелязаните, опасни за царщи-ната комунисти и земеделци. След тях оставаха писъците на жените, плачовете на уплашените деца и изумените погледи на съседите.

Към обяд арестуваните вече бяха събрани пред общината. Навързани един за друг, пред дулата на пушките стояха четиринадесет меричлерци. Едва тогава от общината излезе капитан Пенчев. Разкърши се. Преброи арестуваните, погледна списъка и се обърна към кмета:

-Кмете, защо тук набелязаните са повече!

-Не са намерили всички, господин капитан! Изглежда някои случайно са заминали още вчера към града, а други са отишли на къра. И не са ги...

-Хм, случайно, казваш! Усетили са, така ли кме-те! Усетили. Ти за балами ли ни мислиш, бе! Веднага изпрати твоите хора, въоръжени! Да идат в полето и да ми доведат всички избягали! Отговаряш лично! Лично! Ясно?

-Ясно, господин капитан! Ясно! - и кметът се затече към общината да изпълни заповедта.

След минута от там излязоха двамата разсилни и още неколцина въоръжени двойки сговористи.

-Такаааа. - провлече капитанът. - А сега да се запознаем! - и той приближи редиците на арестуваните. - Името! - от упор загледа Петко Радев, който бе първи в редицата.

Но арестуваният мълчеше. Дори не трепна, а все така спокойно гледаше капитана в очите.

-Петко Радев, господин капитан, комунист, учи-тел. Той им е тартора.

Капитанът само кимна и отмина към следващия.

-Жечо Денев. И той е учител, господин капитан, а тоя... Теньо Рошлев, също учител... Паню Стои-лов, Павли Тодоров - все учители, господин капитан.

-Хм! - отново кимна капитанът и присви устни. - Учители значи... Няма що! Нищо, сега и те ще се поучат при нас. И този ли е учител?

-Не, господин капитан. Това е Димитър Лозев, пък тоя е Янчо Леков, тоя Продан Леков... а-аа, комунисти, господин...

-Стига, стига! А тия, дето ги водят сега? - посочи капитанът с бича си, към двамата нови арестувани.

-А тия ли? Тоя с бастуна, дето куца е учител, директора на училището Пеньо Хасърджиев, а другия е Гочо Стайков. А бе, къде е брата му, къде е Христос? - викна кметът към селянина, който водеше войниците.

-Той ли, ами той избяга! Още не бяхме влезли в двора и той фътът през прозореца... и дим да го няма. Пък и пушка имаше...

-Аз протестирам, господин капитан! На какво основание арестувате невинни хора? - извиси глас още с идването си Пеньо Хасърджиев.

-Ами, страхуваме се за Вашата невинност, господин директоре. Нали знаеш добрите майки как прибират дъщерите си преди да се е стъмнило? - злобно се усмихна капитана на Пеньо Хасърджиев.

-Та това е безобразие! И не се свените да скверните името на българските майки? Те не заслужават тая участ, да бъдат сравнявани с пладнешки разбойници...

-Стига! - изкрещя капитанът. - Вие се забравяте, драги! Тук аз говоря, а кои са разбойници ще разберем. Не бързай, господин директоре! - вече по-

спокойно добави Пенчев и се отправи към общината. Преди да влезе се обърна и през рамо подхвърли на притичващия до него кмет, и рязко нареди:

-Затворете ги в избата, веднага в избата!

Някъде към пладне горският и полският пазач, изпратени да намерят и арестуват Марин Вълков на нивата, вече мярнаха едрата му фигура наведена над плуга. Приблжиха, свалиха пушките от раменете си и му подвикнаха:

-Марине, хайде!

-Какво "Хайде"? - обърна се той изненадан към тях и подвикна на воловете. Изморените добитъци спряха.

-В името на закона, арестуван си!

-Ха! Друго двайси...тая няма да я бъде! Докато не си свърша нивата, не мърдам! Няма за пет бразди, утре пак да идвам, я! Пък, ако Ви е много зор, почакайте хей там на сянката, след половин час съм готов.

Пазачите се спогледаха. Не им се щеше да го насилват. Знаеш ли го, такъв бабаит какво ще направи?

-Ами, да го почакаме, а? - обърна се Гиньо Йовчев към Хубен Петков.

-Да го почакаме. - съгласи се Хубен и двамата тръгнаха към крушата.

Това чакаше Марин. Като видя, че полегнаха под сянката, разпрегна воловете и хукна към близката горичка. Пазачите го забелязаха и се развикаха, но той вече се скри зад първите дървета и изчезна от погледите им.

Те се затюхкаха и поеха към селото, но още под първата сянка отново седнаха. Бяха решили да изчакаят и да се приберат по-късно, уж са го търсели, но не са го намерили. Иначе как ще кажат: "Избяга ни." А и тоя шантав капитан виж, че подбрал и тях.

По-късно Марин излезе от горичката, сви по дола и внимателно се приближи до къщата на Димитър Шопов, края на селото. Подсвирна тихо и зачака. След малко откъм двора се зададе Димитър.

-Какво става, Димитре?

-Арестуват наред. Само ти и Христос сте се отървали. Арестували са Петко Радев, Пеньо, а бе всички учители, Димитър...

-И какво ще правим сега?

-Знам ли? Чудя се и аз...

-Откараха ли ги в Чирпан, или са още тука?

-Войниците откараха, арестуваните, ама всички не си отидоха и капитанът е още тука. Я почакай малко. - рече му Димитър и се скри в къщи. След малко се върна с една стомна вода и малка бохчичка.

-Я хапни, и вода ти донесох, щото кат та гледам...

Марин похапна, утоли жаждата си и реши да се вмъкне в селото. Тръгна по страничните улици, но още на втория завой към къщи си, налетя на група войници и сговористи, които го хванаха и поведоха към общината. А там двамата пазачи се оправдаваха пред кмета и капитана.

-Търсихме го, що път минахме по къра... Няма го и го няма...

Но като видяха, че войниците карат Марина замлъкнаха.

-Как да ме няма? Лъжат! Изтърсиха се при мен на нивата, "Арестуван си" казват. Аз се наведох да си взема торбата, а те кой знае какво си помислиха, и драснаха... Ама щом бягат, реших да си свърша работата и ето сега идвам да се обадя. А тия ме срещнаха на улицата и ме арестуваха...

-Ха-ха-ха! - запревива се капитана. - Хо-хо-хо, ще ме уморите вие в това село. Какво казваш... дра-снаха, а? Хо-хо-хо... Ами то, аслъ, като те гледа човек, страх да го хване. Я го вкарайте в избата, ама по-внимателно да не драсне някой и от Вас...

А, кмете? Тия твои пазванти-, но когато се обърна от двамата нямаше и следа. - Ама бегачи имаш, кмете. И от тук свариха да избягат...или "драснаха"? по

меричлерски. - и капитанът отново се запревива от смях, а кметът го гледаше и бледнееше от яд пред него, че и днес го орезиха. За смях го направиха.

На 12 септември вечерта Теньо се завръщаше в Стара Загора от поредната си обиколка из Чирпански и Хасковски район. Но това завръщане се различаваше твърде много от досегашните му. Той не тръгна по главната улица на града, а мина по страничните пресечки. Краткото му отбиване в Меричлери, през което успя да научи от Димитър Дешков, че са извършени масови арести, бе достатъчно, за да разбере, че властниците са започнали своята акция. И те разбира се няма да я проведат само в Меричлери, а из цялата страна. Това го караше да мисли, че арести са извършени и в Стара Загора, и предпазливостта трябва да бъде повече от всякога. Засега че на арести са подложени само комунисти му подсказа, че управниците, отново залагат на своята политика: Разделяй и владей! Ако успеят отново да ги разединят, както на 9 юни ще стане страшно!

С тия мисли той приближи къщата, в която живееше с Иванка, огледа се и известно време постоя навън. След това бързо хлътна във входа.

-Теньо! - падна в ръцете му Иванка. - Търсиха те... Идваха полицаи да те арестуват. Правиха обиск. Виж, виж какво е. Взеха няколко от книгите ти... Бягай, Теньо! Моля те, бягай, скрий се. Те пак ще дойдат!

-Ваня! Ела на себе си! Какво става с тебе? Нали знаеше, че така ще бъде. Ето на, дойде това време, за което толкова сме си говорили и... мечтали. Но, ти не се страхувай! Нали ми обеща да бъдеш герой! А? Я, да те видя!? Ето, така е по-добре, сега.

Целуна я. На устните и заигра едва забележима усмивка. Усмивка окъпана в сълзите на любимата жена.

В тоя момент на вратата се чу тихо почукване. Двамата трепнаха. Теньо бързо напипа скрития пис-толет и въпросително погледна Иванка. В очите ѝ прочете страх и объркване, но те бързо преминаха и тя тихичко прошепна:

-Може да е Йонка. Вече идва веднъж. Търси-лите от комитета. Неделчо е арестуван...

Теньо я погледна и това бе достатъчно да се разберат. Той се прикри, а тя отвори вратата. През нея се вмъкна Йонка, бледа и уплашена.

-Теньо, бързо! Чакаат те... Започнали са нови арести... А Неделчо, братлето ми и той... - и се раз-плака.

-Недей, миличка! Недей...-бързо я прегърна Иванка, макар, че и нейните очи бяха още мокри.

-Е... Започва се. Жребият е хвърлен. Рубикон трябва да бъде преминат! - повече на себе си промълви тези думи Теньо и се обърна към Иванка – Обличай се! Тръгваме тримата. Ще измислим къде да отидеш тая нощ, пък може и за по-дълго... Няма смисъл да търпим грубиянството на тия простаци тук. Те пак ще дойдат. Хайде по-бързо!

Минута след това, те предпазливо излязоха на улицата и потънаха в мрака на нощта. Вървяха бързо, но предпазливо. Теньо бе хванал двете жени под ръка и слушаше шепота на Йонка:

-Доньо каза без тебе да се не връщам. Ще те чакат в Маточника, но преди това в колибата, ти я знаеш коя, ще те срещна с Георги Попов и той ще те отведе при тях.

Излязоха извън града. Когато в тъмнината се от-крои силуета на колибата, от нея излезе Георги, който ги чакаше.

-Ваня! Горе главата! Нали ми обеща?! И не се страхувай! Ще се видим. И ще победим! Ех, какъв ден ще е той! - Теньо я притисна, прегърна и Йонка. -

Йоне, виж как ще настаниш Иванка за тая нощ поне.И... двете. - и той вдигна нагоре свития си юмрук. - Нали и смело?!Надеждата умира последна!

-Ти затова не се тревожи.Знаем какво да направим.- гласът ѝ се прекърши и двете жени се изгубиха в нощта.Теньо дълго гледа след тях, а след това с Георги поеа към мястото на срещата.Там го чакаха Доньо Пехливанов, Асен Велчев, Асен Македонов, Иван Иванов, Иван Вълков. Теньо обгърна с поглед малката групичка и въздъхна:

-Какво, другари? Оредяхме...

-Как няма да оредеем! Арестуват де кого сварят. В кауша са Неделчо Николов, Тачо Даскалов, Коста Ципоранов, Пею Кауков и още. Ех, а ти кажи как е надолу?

-Същото, братя. Арестите са поголовни, но аре-стуват само...

-Ясно! Повтарят номера от 9 юни. Пак ще ни бият един по един. Няма го майстора! - пламна Доньо Пехливанов. - Така ли е, Иване? - въпросът му бе към земеделеца Иван Иванов, но защото и другият земеделец до него бе Иван ,само че Вълков, те се обадиха заедно: - Има да чакат!

-Добре! Значи всички сме тук и можем да започваме.- подкани Теньо и приседна на земята. Другите го последваха.

-Така. Първо е необходимо да си изясним обста-новката, за да се насочим към най-правилното решение, започна той. - Правителството на сговористите и двореца явно знаят за подготвеното въстание и бързат с предварителни арести да ни объркат. Трябва да признаем, че ударът е тежък. Обезглавени са по места цели организации. Виждате какво е положението и тук. Всичко е в полза на властта, но не е изгубено. Някои са успели да избегнат арестите, както и ние, които сме тук. Освен това подготовката е в пълен ход, преодоляна е грешката от 9 юни независимо от тежестта на удара. Не сме извадени извън строя. А това ни дава основание да преценим настоящия момент като тежък, но не и като критичен.От друга страна арестите са сигнал за оцелелите.Въпросът е какво да правим? Имаме две възможности.Едната е да чакаме решение на ЦК.И тя, като че ли е най-разумната, но и най-опасната, защото нищо не ни гарантира, че след няколко дни и ние , и оцелелите другари по места,няма да се озовем в затвора. Тогава всичко ще бъде загубено. Другата възможност е да се вземе решение за въстание, още сега и да вдигнем всички в нашия окръг.С това ще избързаме, без да изменяме на всичко останало в директивите на ЦК.

-Само въстание! И то още сега! - скочи Доньо Пехливанов.-Чакаме ли, значи да наливаме вода във воденицата на сговора.Това предлагам аз и съм твърдо „За”!

В настъпилата тишина някак си неуверено проз-вуча гласът на Асен Велчев:

- Ако отменим формалното несъгласуване с ЦК, за което нямаме никаква възможност, аз мисля, че не бива да чакаме, И също съм ”За” въстание!

Оказа се, че от присъстващите няма против тая постановка.Затова се предложи съгласно инструк-цията да се избере и акционен комитет на въстанието в окръга и да се определи точната дата на избухването му.

-Другари! - надигна се Асен Македонов.- Тряб-ва трезво да оценим обстановката.Щом Неделчо Николов, Тачо Даскалов и някои други, които пряко са запознати и водеха подготовката на въстанието, са арестувани, предлагам:В акционния комитет да влязат другарите: Д-р Теньо Стоилов, Доньо Пехли-ванов, Георги Петров, Иван Иванов, Иван Вълков и Асен Велчев.

-Другари, не правя отвод, но Тачо Даскалов е в затвора, а негов пръв помощник при изготвянето на оперативния план бе Георги Петров. Аз бях пред-виден за негов помощник при нападението на пехо-тинската казарма и не е уместно да бъда обвързан и в акционния комитет.Затова предлагам не аз, а в комитета да влезе Асен Македонов.- предложи Асен Велчев.

-Според мен предложението е разумно, обади се Доньо Пехливанов. - В такъв вид Акционният коми-тет приема ли се?

Гласуваха всички, а след това определиха датата и на въстанието: 3 часа на 19 срещу 20 септември! Първото заседание на акционния комитет бе насрочено на 14 септември в дома на Сава Балабанов. На него трябваше да се изготви възвание към районните комитети

След арестите на 12 септември, Мерицлери осъмваше и замръкваше настръхнало и тихо. Само закоравелите пиячи и приближени на властта, можеха да се видят вечер около кръчмите и общината. Обикновените хорица предпочитаха рано да се при-берат в къщи в тия мътни времена, а оцелелите живееха почти нелегално, спяха в свои близки, или изобщо не се прибираха в селото.

Кметът Стайко Бонев и най-близките му хора от сговора, си отдъхнаха, но се чувстваха добре само когато са около общината или в нея. По улиците ги срещаха с неприкрита мълчалива, която се четеше в очите на селяните, омраза. Особено страшна бе тя, когато срещнеха някой близък на арестуваните. Ни-кой нищо ни им казваше, но очите им бяха по-страшни и от най-страшните думи. Затова те отминаваха край тях и въздъхваха облекчено, едва кога стигнеха общината. Там бяха тримата стражари, там беше кметът и властта.

Единственото нещо, което се промени през тия два-три дни бяха младежите. Една групичка от тях у които до скоро познаваха като върли въздър-жатели, започнаха денем и нощем да се навъртат около кръчмите. Влизаха, излизаха и макар че не пиеха нищо, винаги изглеждаха пийнали. Клатуш-каха се насам, натам. Подпяваха пиянски песни и виковете им звучаха необичайно и грозно в тихите нощи.

-Какво става там? Кой се е разпял пак? – питаше Стайко Бонев разсилния.

-Амии, тия младежите пак...

-Хм, като усетиха сопата и трезвеността им се изпари от главите... Доскоро и женско вино не вкусваха, сега къркат на провала. Да пият! Такива не са страшни!... - подсмиваше се кмета, на старшината на стражарите, който се бе изтегнал срещу него. - Твоите хора, нали са по местата си? – попита го той.

-Знаят си те работата, кмете! Не гледай, че вли-зат в кръчмите. И там може да се научи нещо. Бъди рахат... Наздраве!

-Рахат съм аз! Вързахме попа и селото утихна. По-рано какво беше! Събрания, митинги... Като бяха отворили една уста, светът искат да оправят. Сега като им омекнаха гърбовете, може и акъла да им дойде... Важното е, че озаптихме даскалите! Те я мътеха. От нашите пиленца само най-големият още не е окошарен. Обадиха се от Чирпан да внимаваме за Теньо Стоилов - доктора. Мерне ли се, веднага да го арестуваме!

-Че все големи ги имате тук, бе кмете! И доктор! Тоя пък какво иска, та не си гледа адвокатлъка и да трупа парици. Будала!...

-Не е будала той, старши! Власт иска, власт! Ти знаеш ли, че ако бяха успели и министър можеше да е в тяхното правителство. Каквото и да е, но е голя-ма глава! Ама, чудя се и аз на него и на другите! Никой не е гладен. Повечето от тях са заможни. И Петко Радев и другите даскали, ама ха де!... За дру-гите се борили - за народа. Вятър! Сега, като ги окошарих, къде е тоя народ, да им помогне, а?... Народът и правдата, и всичко е в джоба ти, старши! Там е събрано всичкото. Пълен ли е, ще имаш и народ, и правда и господ, биля! А, бе уж умни, умни, а най-простите работи не разбират!... То аслъ, учените развалят тоя свят! Ха наздраве!

Навън пак се разнесе пиянска песен. Малко преди двамата пийнали младежи, край общината бяха минали стражарите и те тръгнаха след тях. Стражарите хлътнаха в кръчмата, а двамата младежи, пригласяйки само тра-ла-ла се заклатушкаха по-нататък по тъмната улица. И увлечени от песента си, не чува тихите стъпки на малката групичка, която внезапно ги обкръжи.

-Йордане!...Кольо!...Това вие ли сте, бе? Много хубаво! Нас ни пребиха в участъка в Чирпан, а вие сте я ударили на пиянство Пфу...- изплю се Пеньо Хасърджиев.

-Ама, ние...Чакайте, бе другари!

-Какво вие! Не ви ли е срам. - презрително ги прекъсна Пеньо.- Вървим си с Жечо Денев и той се учуди, това вие ли сте или не сте. Да не можеш да повярваш на очите си. Как можахте?

-Бай Пеньо! Чакай ще ви обясним.- рече му Йордан Лозев.

- Само че да минем по настрана, че стражарите са в кръчмата и може да излязат. - обади се и Колю Коларов, другият младеж.

Пеньо Хасърджиев и Жечо Денев се спогледаха. Сега младежите никак не приличаха на пияни. Само дето силно миришеха на ракия. Отминаха по улицата и спряха на по-закътаното място. Йордан силно раздруса ръката на Жечо Денев.

-Освободиха ли ви, или избягахте?

-Да, освободиха ни, но най-напред обяснете ми, какво е това?

-Готово! Ще ви кажем...ами другите?

-И тях. Само Петко Радев, Гочо Стайков и бат ти Димитра. - обади се и Теньо Рошлев. - А вие, как не ви е..

-Не сме пияни. Нали това искаме да ви кажем. Глътка не сме вкусвали, даскале! Но решихме да следим стражарите, затова се правим на пияни. Вече трета вечер правим този номер. Те ни са смеят, ама...

-Че как толкова се преструвате, та миришете от километър на ракия.

-А това ли? Ами измисли го Йордан. Лийнахме на палтата си ракия и за това...Иначе вика, ако ни хванат ще разберат, пък така...

Пеньо Хасърджиев, Паню Стоилов, Теньо Рошлев и Жечо Денев се засмяха:

- Добре, добре...Не е лошо. Значи не се уплашихте от арестите. А хората? Хората какво, трепнаха ли?

-Ами. Трепнаха тези, които и без нищо са си страхливи. А нашите държат. Знаете ли как им е накипяло! Само като срещнат някой от управляващите и очите им кървяват. А те да има чалъм, от общината няма да излязат. Все из нея се въртят, край стражарите.

-Добре, братлета, зарадвахте ни. А сега да се прибираме. И... тихо и умно! Щото, сватба ни чака. Стягайте се! Нищо не се е променило!

През нощта на 14 септември в дома на Сава Балабанов, се събра, Акционният комитет на въстанието в Старозагорски окръг. Присъстваха всички, които преди два дни заседаваха в маточника край града. Не беше дошъл още само Доньо Пехливанов, но останалите решиха докато го чакат, да запознаят завърналия се от Пазарджик, Георги Петров с взетите решения.

-Заседанието на Акционния комитет, проведено преди два дни, беше екстремно и наложено от създалата се обстановка. Имахме предвид масовите арести из целият район - говореше му Теньо Стоилов. - Пред угрозата да се обезглави цялата организация и организациите по места, комитетът реши: - да се ускори датата на въстанието и то да избухне на 19 срещу 20 септември. Предложението бе прието от всички.

-Аз разбирам, че обстановката е тежка, но да се взема решение за въстание без парола на ЦК, смятам за грешка. С това ние бихме разкрили на

властта намеренията си не само тук, но и в цялата страна! – възрази Георги Петров.

-Виж, по този въпрос ние изобщо не помислихме миналата нощ. Изпреварвайки паролата за всеобщо въстание, няма ли да загубим фактора изненада в национален мащаб? Още повече, че на това разчитахме много. – подкрепи мнението на Георги Петров и Асен Македонов.

-А давате ли си сметка какво ще стане, ако близките окръзи ни последват разпокъсано? Това значи да улесним много властта при потушаването на въстанието. Те просто ще имат възможност да ни бият един по един, прехвърляйки силите си от окръг в окръг.

Теньо едва изчака възраженията на Георги Петров.

-На заседанието на комитета ние наистина не говорихме за това, но не за това, че сме пропуснали, а просто, защото факторът ИЗНЕНАДА за нас не е вече не е. Помислете! Щом правителството и двореца провеждат арести, това не значи ли, че те са уведомени за подготвяното въстание. Кого ще изненадваме тогава! Никого! А да стоим, значи да изложим спасилите се другари от арестите, на същата опасност. Тогава с кого ще вдигаме въстание? Така че, за нас не е вече аргумент. Единственото, в което можем да се обвиним е, че вземаме решение без парола от ЦК. Но аз мисля, че Партията правилно ще се ориентира в новата обстановка.

-И все пак... Какво ще реши ЦК ние не знаем, а без неговото съгласие да обявим въстание, аз считам за грешка.

Последните му думи заглъхнаха в трясъка на вратата. Там опрял ръце на касата ѝ, възбуден, със святкащи очи, стоеше Доньо Пехливанов – пантерата на революцията, както отскоро го нарекоха другарите му.

-Грешка, казваш? А не беше ли грешка чакането ни на 9 юни, за която после напразно си хапахме лактите? – гръмко извика Доньо и се втурна в стаята. - Няма грешка, няма! Стига заседания! Стига! Стига сме умували, Въстанието е вече факт!... То пламна...

-Какво?... Къде, бе?... - изненадаха се всички и наскачаха около пламтящия вестносец.

-Мъглиж!... Мъглиж е въстанал и властта е в ръцете на въстаниците. Е, господа, ще чакаме ли още? Колко чакане ви трябва още! Или да се свием като баби, а не като революционери. Ееее, това никой и никога няма да ни го прости!

Асен Македонов и Георги Петров не приличаха на себе си.

-Баста! - извика Георги. - Тук вече, няма нищо за умуване. Хайде, да сядаме и да уточняваме оперативния план.

Останалата работа бе свършена бързо и с подем. След час всеки знаеше мястото си, обекта, за който отговаряше и хората, с които щеше да извърши нападението на 19 срещу 20 септември.

Въстанието в Старозагорски окръг бе вече обявено!

Три дни по-късно куриерът на ЦК Стефан Томов Герджиков, вдъхновен от взетото решение, напълно го одобри, макар че нямаше такива пълномощия и пое поръчението на старозагорци да уведоми Бургаски и Варненски окръзи, че те въстават на 19 срещу 20 септември. Няколко дни по-късно страшната и героична епопея на кървавия септември премина като огнен ураган над цялата страна!

Кюф-кюф, кюф-кюф, кюф-кюф... Моторът на царевичната роначка огласяше половината от селото. Петромаксовата лампа, окачена на стрехата на сайванта, осветяваше целия харман. Купът от жълти царевични кочани се топеше. От другата страна на машината растяха два нови купа: белият на

оронените кочани и жълтият, на едрото зърно. Машинистът, занича край мотора и отвреме на време викаше "Давай, давай!" Помощникът му, млад, двуметров великан с лекота поема шиниците с кочани от стопанина и още по-леко ги изсипва в гърлото на ненаситната машина. Не му бе нужна стълба. Ръстът му е предостатъчен, за да стигне и така магазина на ронячката, от който кочаните се плъзгат към светещите ножове и потъват в ненаситното и гърло. Увлечени в работата, никой не чу чаткането на конски копита по улицата.

-Чичо Маринеее, чичо Маринеее!- задърпа пояса на великана едно дете. Беше малчугана на стопанина.

-А? - наведе огромното си тяло към него едрият помощник.

-Един чичко те вика. На пътя е. С кон...

Марин Вълков подаде празния шиник на стопанина, отпусна за миг ръце и се загледа към пътя, но там тъмнината закриваше всичко. Някакво тревожно предчувствие сви гърлото му. Той се огледа, изтупа потурите с едрите си ръце и се запъти към врат-ника. Зад него ронячката изквича напразно. "Ех, сега докато намерят стълба, ще има да върти на празен ход" несъзнателно помисли Марин, но дори не се обърна. След няколко крачки едрото му тяло се стопи в мрака на нощта.

Най-напред чу пръхтене на кон, а след това раз-личи и силуета на животното. До него стоеше непознат човек.

-Марин Вълков, нали?...Както те описаха в Околийския комитет, няма начин да те сбъркам. Я има два-трима като тебе в България, я не!

-Е, казвай! Малко троснато му отвърна Марин, защото изостреното му чувство за предпазливост го държеше на шрек.

-Ама, ти май не ми вярваш, бе човек? - отстъпи непознатият и ръката му потъна някъде отстрани под кожата на седлото, която там бе разпрана и служеше за тайник.

-Какво да ти вярвам?...- започна Марин, но човекът му подаде малко, сгънато листче.

Марин го пое, крачна малко встрани да намери лъч светлина от петромаксовата лампа, проврял се между клоните на старите сливи и зачете.

Ръцете му трепнаха.

Да! Паролата е! Той позна подписа на Йовчо Сребрев...

„...Още тази нощ...До 24 часа властта да пре-мине в ръцете на въстаниците. След това да чакат разпореждане. Да се овладеят и селата от Мерицлерски район...”

Марин още веднъж пробяга с поглед по редовете на познатия почерк. После несъзнателно стисна в огромната си шепа малката бяла хартийка, пое дълбоко въздух и ризата му пропука. Никак не беше нужно да се приближава до смълчания, явно малко обиден, пратеник на околийския комитет. Протегна ръце, грабна го и докато слисаният куриер разбере какво става, се намери на гърба на запотения кон. Едва там той се изравни с ръста на великана. Конят трепна под него, но Марин хвана юздата му и бързо зашепна:

-Слушай, братле! Предай там, на другарите... Всичко ще бъде в ред. В полунощ над Мерицлери ще се вее знамето на въстанието! Разбра ли? Хайде сега...

Тежката му ръка леко плесна коня по зад-ницата, но животното политна, изпръхтя и от място пое в галоп. Ездачът едва се закрепил, но бързо залепна до гривата на коня и потъна в нощта. "Ербап е!" – усмихна се Марин и без да се обръща към царевичния харман, пое към къщи.

Първо повдигна керемидите на сайваната и из-мъкна отдавна скритата карабина. Влезе в ниската стая и видя жена си права до заспалите деца. Разбра, че вече се е досетила защо го търси непознатия. Отмина я мълчешком и

бръкна в сандъка. Най-отдолу бе знамето. Там го криеше тя. При чеиза. Коприната хладно затрептя в ръката му.

-Марине... - сепна го шепота на жена му. - пази се... Децата! - изхлипа.

-Я! Може ли? Ами тая за какво я нося? – раз-търси той пушката в другата си ръка. - Няма страх-но, жено, чуваш ли? Сега сме силни. Утре властта ще е наша, да знаеш! - после несръчно я погали по рамото и тръгна навън, но на вратата се поспря и обърна: - Ти, такава, стой при малките. Като загър-мим да не се стреснат... - и едрата му фигура потъна в нощта.

Разтрепераната жена дълго гледа през широко отворената врата. После се сви до спокойно спящите деца и не мигна до сутринта.

Марин вече крачеше по улиците на притихна-лото село. След като се обади на Христос Стайков, Костадин Казаков, Доню Славов и Таню Дяков, бързо пое към мястото на сборната явка. Гергеденс-ката чука. Тя се издигаше като щит откъм източната страна на селото. Изкачи на един дъх стръмното нагорнище и спря на върха. Селото бе останало под него, тихо и тревожно, както му се струваше. Огледа се. Преди години бе идвал тук с Теньо Стоилов и Петко Радев. Даскалите често седяха на това място, особено вечер и си говореха. Къде ли е сега Теньо? Сигурно води другарите в Стара Загора. Тяхната е къде, къде по-трудна! Там и войска, и полиция...

Тихи, забързани стъпки прекъснаха мисли те му. Идваше Таню Дяков. След него, един по един, или на групички, заприиждаха и останалите. Събираха се и шепнеха. Търсеха се. Бойните групи бяха отдавна определени. Определени бяха и обектите, които трябваше да нападнат и превземат.

Няколко бяха наобиколили Хубчо Генов и тихо, но шеговито ,го питаха сложил ли е халка на новата си къща за знамето. Най-нетърпелив от всички беше Пеньо Хасърджиев, опирайки се на бастуна, той не-прекъснато сновеше напред- назад и подканяше Ма-рин да започват. Събраха се всички. Марин се изправи и едрият му силует се откри на фона на звездното септемврийско небе.

-Другари! Паролата за въстанието дойде! – гласът му бе тих и суров. - Настъпи часът за разпла-та. Да живее работническо-селската власт!... - След последните си думи той извади от пазвата си зна-мето и го вдигна над главата си. Вечерният ветрец бързо го раздипли и то затрептя, проблясвайки на звездната светлина с тъмни, кървавочервени отбля-съци. Хората мълчаха окаменели. Те разбираха със сърцата си, че започва нещо велико и страшно. Започва онова, към което години вече вървят - през побоища, арести и мъки. Разбираха, че е дошъл мечтания час! - Часът на тяхната отрудена правда. И никой не помисли, че същият този час е и часът на тяхното безсмъртие. Защото бяха прости, обикновени редници и приемаха въстанието с простотата на работните хора. Приемаха го като тежка и страшна работа, която никой друг, освен тях не можеше да свърши...!

След няколко минути групите се спуснаха към селото. Първата към северния край, втората към центъра и третата към южния. Всяка имаше строго определени задачи.

Главното ядро на въстаниците, водено от Марин Вълков и Таню Дяков, бързо се спусна по наклонената уличка, водеща към общината. Не се чуваше никакъв шум. Само тук-там пропяваха първите петли. Селото спеше. Въстаниците тихо се изнизаха край притихналите схлупени къщи и спряха на ъгъла пред широкия мегдан, който трябваше да прекосят, за да стигнат до общината. Ниската сграда тъмнееше пред тях в голямата сянка на църквата. Марин внимателно огледа мегдана.

Погледът му само за миг се спря в сянката на големия бряст, извил тъмната си корона на двадесет метра пред тях, след това обходи плетищата, обграждащи близките дворове и махна с ръка.

-Таньо, вземи Дръндаря, Иван Дирев и Халача и тихо, с прибежки залегнете под бряста. Останалите след мен! Ще се движим край плета. И тихо. Ако ни усетят, вие от бряста ще стреляте, да им отвлечете вниманието, докато ние стигнем до вратата. После... Ясно ли е? – Напред и умната! - на шепота му въстаниците отвърнаха с кимане на глава. Челюстите им бяха стиснати, като клещи, а ръцете впиха в цевите на пушките.

Таню Дяков и тримата му другари бързо пре-косиха откритото пространство и залегнаха в сянката на дървото. Марин изчака няколко секунди, но общината мълчеше все така, както преди и той поведе останалите след себе си. Изостреният му слух стократно увеличаваше тихите стъпки зад него, а очите му не се отделяха от тъмните прозорци на общината. Сянката на плета ги скриваше добре, но за това пък бяха много добър прицел. Особено както са един след друг! Но всичко мина добре. Ето я вече предната стена на общината. Марин напрегнато приведе тялото си и хвърли един поглед към другарите си, всички бяха плътно до него, той им махна с ръка и с един скок се озова до вратата. Замахна и със страшна сила удари с приклада на пушката в яките ѝ дъски. Вратата не издържа, ключалката отхвъркна и се отвори. Успя само да мерне, че единият полицаи спеше направо на пода, а другият, седнал на стола, бе забил главата си в ъгъла и очудено отправи поглед към връхлитащите хора. В следващата секунда и два-мата лежаха завързани. Газената лампа, със свит фитил, продължаваше да хвърля мека светлина из стаята, но на прозореца бе опънат шинела на единия полицаи и те затова не забелязаха светлината ѝ от вън.

Злати Тодоров повдигна фитила на лампата и сега всички можаха да се огледат. Напрежението все още сковаваше лицата им и те изглеждаха едновременно познати и някак си нови. Погледът на Марин отскачаше от Хубчо Генов към Пеньо Хасърджиев, от Иван Кабаков, към Гено Коларов. И кой знае колко време биха стояли така, изненадани и невярващи, че това, за което се бяха готвили толкова време, което бяха премисляли хиляди пъти, стана толкова бързо и лесно. Сепнаха, когато тишината се наруши от малка свада. Зад тях ставаше някакво боричкане, в което бързо и накъсано се чуваше гласа на Дръндаря, прекъсван на моменти от задъхания глас на Иван Тодоров.

-Ти, кво?... Да не... Няма... Моя е... Глей го! Ама, ся... Редеше в картечен ред словата си Дръндаря, а Иван се обаждаше от време навреме. Бяха се счепкали за една от намерените в общината карабини и двамата я държаха и никой не искаше да я отстъпи. Марин бързо прекрати свадата сред смеха на въстаниците. Смееха се високо и широко, освобождаващо, и не толкова на инцидента, колкото от всеобхващащото ги чувство за победа. За този успех на въстанието!

Още не утихнал смеха, Македончето застана пред Марин Вълков.

-Марине, тия двамата. - кимна той към полицаите. - Да ги заведем ли до реката да си пийнат во-дица, че май се стреснаха завалиите?

-Не никаква саморазправа и своеволия! - гръмна гласът на Пеньо Хасърджиев. - Ние не сме шайка разбойници, а въстаници. Арестуваните ще се отвеждат в училището, а после народът ще ги съди!

-Двама да отвеждат арестуваните и да останат в училището за охрана. Там да се отпращат и всички други арестувани! - нареди Марин и веднага двама въстаници подкараха полицаите. В тоя момент се чу изстрел. Някъде от към долния край на селото.

Първият изстрел на въстанието в Меричлери, и затова той изплющя като удар с камшик и отново скова челюстите на хората. Какво ли става там? Дали Стайко Бонев и хората му оказват съпротива? И на къде е свирнал куршумът? Кого е пронизал? Ами ако е някой другар? Сърцата им се свиха. Ръцете им отново се впиха в пушките. Залаяха кучета. Захлопаха вратници. Приглушени и тревожни гласове изпълниха селските дворове. Въстаниците изскочиха от

общината и напрегнато се вслушаха в разбудената нощ, но други изстрели не последваха.

-Стой! - извика постът до църквата.Идваха някакви хора.Оказаха се групата на Христос Стайков. А той бе мрачен и сърдит.

-Избяга! Усетил е, ама от къде ще усети? Някой го е предупредил...Някой е предател между нас! – тръсна той приклада на пушката си в пода и святка-щите му очи огледаха въстаниците, които го бяха наобиколили.

-Кмета ли, бе Христосе! - попита някой.

-Той, ами!Обградихме му двора, като сенки. Стъпка не се чу, а когато влязохме в къщата - само женурия и деца. Нямало го. Бил отишъл снощи в града. Вятър!...

-А кой стреля? - дръпна го Марин Вълков, но както винаги така и сега, иззад рамото на Христос надникна Руси Желязков и побърза да отговори вместо него:

-На идване насам срещнахме един полицай. Трябва да е бил по коцкърлък, мръсника му с мръс-ник, щом не сте го сгасили тук заедно с тия двама-та които, караха към училището. Рекохме да го хванем, ама той драсна в тъмното и Христос му пукна един във въздуха.

-Кои арестувахте? - намеси се Пеньо Хасърд-жиев.

-Руси Петков, Георги Хаджията, а Стайко Митев оставихме под домашен арест. Болен бил...

-Добре. Да се откарат и те в училището!

Още преди да поведат двамата нови арестувани, пристигна и групата на Паню Стоилов. Пред пушки-те на Жечо Денев, Павли Тодоров, Михаил Стоилов и двамата младежи Кольо Коларов и Йордан Лозев, вървяха Слав Тачура и Костадин Французки. Малко след тях се клатушкаше старшията на полицаите.

-Негова милост пък намерихме пред кръчмата на Генадиев. Пълзи на четири крака и мучи, та ни изкара акълите.

-Помислихме си в тъмното, че на мечка сме налетели. - със смях обясни, окаляния вид на старшията, Жечо Денев.

Откараха всички арестувани в училището и се събраха пред общината, за да чуят нарежданията на Марин Вълков и Пеньо Хасърджиев.

-Другари!- заговори Марин.- Въстанието в Меричлери успя.Властта е в наши ръце! В ръцете на работниците и селяните.Да живее въстанието!Да живее нашата власт!Сега пред нас стои задачата, определените групи да се отправят към селата на района:Здравец, Длъгнево, Караатли, Бряст, Мините, Марийново, Куза и Великан.Трябва да се помогне на местните другари при завладяването на властта там.

-Жечо Денев да прикрепи към всяка от тия групи по един младеж за куриер, който да ни съобщи за резултатите от акциите.- предложи Пеньо Хасърджиев.

-Правилно!-потвърди предложението Марин Вълков и продължи.- След овладяването на селата от района, групите да се завърнат тук, за да се сформира боен отряд на разположение на въста-ническият комитет. На добър час, другари! Победа!

Групите заобиколиха своите командири и не обърнаха внимание на младежа, който бе домъкнал отнякъде стълба и се катереше към покрива на общината.Когато скочи от там, на покрива й се вееше червеното знаме на въстанието.Въстаниците го посрещнаха с ура и с бодрата стъпка поеха към селата от района.

В стаята на кмета се събра на своето първо за-седание след победата, новият революционен коми-тет в състав:Марин Вълков, Пеньо Хасърджиев, Иван Кабаков, Хубчо Генев и Таню Дяков, но не успяха да започнат

заседанието си, защото отвън се разнесе глъчка. Всички станаха и излязоха да видят какво става, пред очите им се откри любопитна гледка. В дрезгавината на настъпващия ден, мегданът се изпълваше от селяни, а между тях си пробиваше път една интересна двойка, която бе предизвикала глъчката и смеха. Младежът Костадин Станчев бе подбрал баща си Станчо Попски и опрял цевта на пушката в гърба му и го караше към общината. Хората ги гледаха и мнозина си спомниха, как преди години на празника на св. Спас бащата се мъчеше да издърпа от редиците на комунистите своя син и го заплашваше, че ще го пребие от бой. Ще го прогони от дома си.

-Ето го, даскале! - обърна се към Пеньо Хасърд-жиев и младежът побутна баща си напред. – Мисле-ше, че няма да намеря пушката му. Намерих я и ей, с нея го карам. Дано му уври главата...

Последните думи на младежа предизвикаха нов смях сред селяните. Смееха се и членовете на коми-тета.

Малко по-късно заседанието бе отново прекъсвано на няколко пъти от пристигащите куриери, които съобщаваха за завземането на властта във всички села от Мерицлерския район. С тия хубави вести започваше първият ден на Мерицлерската комуна.

Нощта избледня. По на изток, небето просветва и познатите хълмове, дърветата все по-ясно се открояха в настъпващото утро. Селото е близко. А кракът все повече го боли. Отекъл е като тесто и цървулът му вече не го побира. Не само, че не му помага да върви, а и му пречи. Тежи и дърпа все назад. Той стиска зъби, и се обляга с двете ръце на дебелия лозов кол, който измъкна в тъмното от някакво лозе, и отново поема. Трябва да се прибере. Не знае какво го очаква в Мерицлери. Не знае какво е станало и в Чирпан след неговото бягство. Във всеки случай първият опит на въстаниците да превземат участъка не успя. Това той можа да разбере, защото чуваше как изстрелите се отдалечават към края на града... Ох!... Бе стъпил накриво. Така стана и там. Нападението на участъка го завари сам в стаята на участъка на втория етаж. Полицаяте, бързо изчезнаха след първите изстрели. Не им беше въобще за него. Когато остана сам, бутна прозореца и той поддаде. Натисна го силно и го отвори. Навън беше вече тъмна нощ. Огледа отвисоко, не се виждаше никой. Изстрелите се отдалечаваха от участъка. Набързо размота пояса си, завърза го за рамката и се спусна. Стигна до края му, а земя не усети под краката си. Отблъсна се и скочи. Остра болка сръза глезена на крака му. Бе стъпил на парче от тухла и то бе извило глезена му при падането. После всичко мина добре. Измъкна се от града и тръгна през нивите. Не смееше да върви по пътя. Страхуваше се и от селата. Не знаеше там какво е. Добре, че намери тоя кол. Без него нямаше да успее...

Димитър Лозев отново впи ръце в грапавия кол и повлече натежалия си крак. Вече се виждаха и първите къщи. Той ускори крачките си, но рязко спря. Дочу тропот на конски копита откъм селото. С два-три подскока се метна встрани и приклепна зад високия трънак. Тъкмо навреме, защото из зад крайната къща се стрелна самотен конник. Препускаше към Чирпан. Димитър още повече се прикри, но не отделяше очи от конника. Когато се изравни с него за част от секундата той позна Димитър Славов. Извика, но оня отмина като вятър, и тропота на коня заглъхна в меката пръст на пътя. Изчезна.

Димитър се изправи и пое към улицата, от която току-що бе излезнал конникът. И отново се сети за Петко Радев и Гочо Стайков, които бяха останали в участъка на Чирпан. Какви ли вести им носи адаша? - запита се той, защото вече се бе досетил, че Димитър Славов е куриер. А щом Мерицлери изпраща куриер, значи тук властта е наша! Това го развълнува, но той все така предпазливо се прокрадваше в сянката на тъмните сокаци и едва когато

приблѝжи общината, видя червеното знаме на покрива ѝ.Премаля и изтощен приседна на земята. Силите му изведнѝж го напуснаха.

Конят вече бе плувнал във вода от препус-кането. Шията и цялата му предница потъмняха. От устата му отвреме навреме се откъсваха парцали бяла пѝана и отлитаха встрани.Селата, през които мина, го посрещнаха с червени знамена и конникѝт все повече впиваше петите си в мокрите хѝлбоци на коня.Той прѝв трябва да отнесе вестта за победата в Мерицлери.Шепнеше си Димитѝр, и още по-силно препускаше.Заедно с вдигането на утринния здрач се показаха и прѝвите кѝщи на града.Конският галоп натежа. Димитѝр усещаше треперенето на животното под себе си и задѝханото дишане. Ще падне! Рѝката му притрепери и сдѝрпа юздата за да задѝржи и забави хода му. ”Ама и аз сѝм един, чак сега да се сетя” - укоряваше се Димитѝр. Ще го пусна в раван, малко ходом, да си поеме дѝх. А стигна ли до комитета, ще го отѝркам здраво. - помисли си той.Конят го послуша и премина в ходом, но като че ли започна да се олюлява.Точно тогава из зад прѝвата ограда изскочиха десетина полицаи и смѝкнаха ездача. Димитѝр в прѝвия момент не разбра какво става. През цялото време си мислеше, че ще влезе в Чир-пан, така, както минаваше през селата. И през ум не му минаваше, че тук вѝстанието не е успяло.А е сигурно така, защото какво ще правят тия полицаи тук?И в тоя миг разбра, че сам се бе напѝхал в устата на вѝлка, но не се уплаши. Реши да играе на едро.Ако мине... мине... ,ако не - какво губи! И така, и така е в рѝцете им.

-Вие луди ли сте, бе?- задѝрпа се той.- Как смеете да ме арестувате?

Един от полицаите го удари с юмрук по главата.

-Твойта... Ще ти кажа сега как смеем! - Вече го бяха пребѝркали и офицерѝт четеше донесението, което трябваше да предаде в комитета.

-Ти кой си? - попита го офицерѝт.

-Куриер! - Димитѝр го гледаше в присвитите му очи. - Куриер на Мерицлерския вѝстанически коми-тет. И ,ако не ме пуснете веднага, ще си изпатите! Знаете ли, че всичко наоколо е почервеняло! – изви-си глас Димитѝр. - След мене идва вѝстаническата войска... Над хиляда са!...Не ме ли пуснете, с тях ще се оправяте...

Полицаите нещо поомекнаха и се отдрѝпнаха от него и скрито от офицера запоглеждаха по пѝтя кѝм Мерицлери.А тия двамата, които го дѝржаха отпуснаха рѝцете му и това го окуражи:

-Казвам ви за последен пѝт! Не ме ли пуснете, мислете му! - започна отново Димитѝр, но офицерѝт не му позволи да говори повече.

-Тоя май е луд, господин поручик. Какво да го правим? - обади се старшият стражар.

-Как, какво, да се откара при другите.Ще видим колко му е лудостта!Или нас мисли за луди... Хайде, отведете го! - нареди офицерѝт и двама го поведоха. Димитѝр Славов - прѝвият куриер на вѝстанието в Мерицлери,отпратиха кѝм гимназията, кѝдето имаше много арестувани.

Мегданѝт пред общината не можеше да побере хората, а прииждаха все нови и нови. Очите на туку-що пристигналите най-напред се приковаваха на червеното знаме, което весело плющеше на покрива на общината, а после потѝваха в множеството, поздравяваха се, смееха се и всичко това отдалеч се чуваше като нарастващо бучене. Децата бяха в стихията си. Те дѝржаха в рѝцете си тояги, вѝрзани в двата края с канап и вече два часа не даваха мира на кокошки и кучета от сѝседните дворове.Наричаха тях, полиция, защото никой

не искаше да играе такава роля и сега ги гонеха до скъсване. Хората, които бяха по-отзад забелязаха, че от общината излиза директорът на училището Пеньо Хасърджиев и подвикнаха на децата. За голяма изненада на възрастните, децата изведнъж прекратиха шумната си въстаническа акция и се покатериха по плетищата. А някои дори плъзнаха по клоните на стария бряст, същия под който тази нощ се подготвяха за атаката на общината въстаниците.

Пеньо Хасърджиев огледа пълния с народ мег-дан. После очите му се спряха на напрегнатото лице на Мария. Той разбираше мъката ѝ. Мястото на ней-ния и техния Петко беше тук. Петко Радев сега трябваше да е до него. Да се радва с него и с всички на победата. Пеньо кимна на младата жена, прегърна и притисна бащински Рачо и Надежда, Петковите деца и се отправи към масата, от която трябваше да говори на хората. Последваха го Марин Вълков, Иван Кабаков, Хубчо Генев и Таню Дяков. Малко след него вървяха Павли Тодоров, Костадин Казаков и Михаил Стоилов. Това бяха членовете на новоизбрания комитет в Мерицлери.

-Другари! - гласът на Пеньо Хасърджиев прогърмя над притихналия мегдан в селото. - Това е нашият първи свободен митинг! Знамето на победата се вее над нас.Обявявам новата власт - властта на работници и селяни!Обявявам Мерицлери за Комуна! В нея няма да има бедни и богати.Земята ще се разпредели по-равно на всички. Ще живеем като братя!Но ни престои още борба. Ще има още битки.Докато победим навсякъде! Новия революционен комитет реши да се извърши мобилизация на младежите от 20 до 30 години, за укрепване на народната власт в селото.Една група от 60 човека трябва да замине за околийския център Чирпан, където е нужно да помогнем.За кмет на селото революционният комитет избра мен.За всичко се отнасяйте до новата народна власт Тя е ваша и ще ви разбере. Да ни е честита победата другари!...

Мегданът поде мощно "Ура"!, което дълго не стихваше, подхващано всеки път отново, и отново от рошавите малчугани, а след тях и от възрастните.

В следобедните часове на същия ден бе изпратен втори куриер към Чирпан, Продан Леков, но малко след неговото заминаване телефонът в общината зазвъня и Марин Вълков вече знаеше за неуспеха в Чирпан. От там му се обади околийският управител Чапкънов:

-Кой е на телефона? - питаше управителят.

-Няма значение! - отвърна Марин.

-Слушай, аз знам, че ти си Марин Вълков.Да предадеш властта веднага на Стайко Бонев, че като дойда ще те насека на парчета...

-Като дойда в града, ще ти предам властта лично на тебе! - с яд трясна телефонната слушалка Марин и излезе навън.

Това беше първата новина, която помрачи пър-вия ден на въстанието в Мерицлери.Явно бе, че навсякъде не е постигнат успех.Решиха да чакат куриер от околийския комитет и тогава да стягат бойния отряд.

След митинга много младежи се записаха доброволци, но след новината, че Чирпан не е превзет, мнозина си намериха неотложна работа и се прибраха в домовете си.

Започваше първото разколебаване. Първото отстъпление.

Вече втори ден Мерицлери осъмваше като кому-на. На 21 септември сутринта постът поставен на чирпанския път, спря непознат колоездач. Младежът бе капнал от умора и едва не се строполи на земята, като отпусна краката от педалите на стария раздрънкан велосипед.Преди да проговори с мъка облиза побелелите си устни, но и това малко му помогна, защото езикът му бе сух и грапав, като напечена керемидата от слънцето.

-Курьер съм, другари!- пресипнало започна той. - Идвам от Чирпан.Нося заповед на околийския комитет... Има ли някъде... вода! - едва се усмихна виновно и отново облиза изпръхналите си устни.

-Давай направо, все по тоя път. - насочи го въс-таникът. - И гледай за църквата. Там е общината. А вода? Като влезеш в селото, има кладенец. Давай!...

Мнозина селяни и още повече деца видяха тая сутрин непознатия колоездач, който премина по улиците на Меричлери и питаше за общината.

Но един ден по-рано, когато селото осъмна с победата на въстанието, малцина чуха тропота на един кон, който още по тъмно препусна на юг, на пътя към Караатли. Само двамата въстаници, които бяха на пост на същия път, успяха да мярнат за миг конника. Той и не държеше на това да го видят мно-го хора. Приведен до гривата на коня, профуча край поста и те не можаха да го задържат.Ако бяха успели да направят това, Колю Хубенов нямаше тол-кова бързо да съобщи на кавалерията в Харманли и тя нямаше още на другия ден да се появи по билото на хълма над селото.

Точно на църковния мост Йордан Лозев срещна уморения колоездач и го заведе в общината. Там го посрещна новият кмет Пеньо Хасърджиев и командира на въстаниците Марин Вълков.Околийският комитет нарежда на въстаническият отряд от Мерич-лери и района веднага да тръгне към Чирпан.Край село Рупки да се съедини с отряда на село Верен и заедно да се притекат на помощ на сражаващите се в местността Бадемите край Чирпан.

Марин Вълков веднага изпрати свръзката и след малко, около 60 въстаника се построиха пред общи-ната. В селото останаха само мобилизирани и чети-римата членове на комитета:Пеньо Хасърджиев, Павли Тодоров, Иван Кабаков и Хубчо Генов. А отрядът със своя командир Марин Вълков и със знамето , с бърз ход се изниза от селото и пое пътя за Чирпан.Не бяха изминали и два часа от тяхното заминаване и по билото на хълма над селото се поя-виха първите кавалеристи.Не се чу никакъв изстрел, но едно остро и протяжно конско цвилене премина като тръпка над селото и то притихна в тревожна тишина.

На втория етаж на училището арестуваните сговористи уплашени и притихнали не издаваха никакъв звук.Охраняваха ги Бойчо Загорев и мобилизирания Бойчо Манолов.Стояха те в коридора и си говореха за какво ли не, и най-вече за скъперничеството на дяда Манол, бащата на мобилизирания Бойчо. Говореха си и никак не подозираха, че на хълма вече препускат конници. Арестуваните, обаче, ги видяха едни.Бяха ги затворили в източното крило на училището, чиито прозорци гледаха точно към хълма.За това те наскочаха и затропаха по вратата:

-Отваряйте, ей! Не виждате ли, че нашите дой-доха! Отваряйте, или ...мислете му после!

-Я да мирувате! Я да мирувате, че да не ви пусна по един! - озъби им се Бойчо Загорев и тръгна към вратата на стаята,за да разбере, защо се разтропаха пък тия...

Точно в тоя момент се чу тропот и в училищния двор. Бойчо Манолов изтича по стълбите да види пък там какво става. Но, още не стигнал до средата на стълбището, външната врата с трясък се отвори и през нея нахълта униформен кавалерист, както си е на коня. В ръката му блестеше извадена сабя.

-Стой! Горе ръцете! - запъна карабината Бойчо и я насочи към кавалериста, но в тоя миг край коня се плъзна Баньо Сандев и какъвто си беше як и сприхав, с две крачки се намери пред Бойчо и грабна цевта на пушката му. Бойчо се опита да я изтръгне, но като разбра, че оня е много як, пък и кавалериста вече се насочваше към него, блъсна с все сила и пусна карабината. Баньо се сгромоляса през глава и се търколи в краката на коня. Точно това

чакаше Бойчо и се прехвърли през парапет на стълбите към задната врата на училището. А от там бе лесно, по дерето на рекичката, която преко-сяваше училищния двор. Хлътна в гъсталака и изчезна от погледа на преследвача си. Баньо бе хукнал след него, но се върна, като чу виковете на кавалериста. Защото тая суматоха бе използвал другия Бойчо, който се промъкна край слисания кавалерист и през прозореца на най-близката училищна стая се прехвърли в двора и от там пое през градините.

Започна се страшна и опасна гонитба. Кавалеристът препускаше по близките улици, а Бойчо тичаше през градините, прескачаше плето-вете и отново се понасяше напред. След тях лаеха кучета, подплашени кокошки се разхвърчаха и дълго огласяха дворовете. Най-после стигна до моста на Хисаря. Целта му беше да се скрие в крайречния храсталак и от там да бяга извън селото. Но зад завоя изчаткаха копитата на друг кавалерист. Нямаше накъде. Опита да изтича от другата страна на моста, но конят го настигна. Видя вдигнатата ръка на кавалериста и сабята в нея, и скочи в реката... Кавалеристът го изгуби от очите си. Бреговете на реката бяха стръмни и високи и това му пречеше да продължи преследването. Изправи коня на задните му крака и подкара обратно.

Двама от въстаниците - учителят Злати Златев и Георги Янев, стояха на пост пред воденицата и спо-койно си разговаряха, когато от баира като лавина се спуснаха кавалеристите. Георги бързо залегна зад дънера на повалената черница и затвора на карабината му изщрака.

-Георги, чакай, не стреляй! - извика му Злати Златев. - С пет патрона какво ще направим.

Георги се надигна и застана на колене, като се чудеше какво да прави.

-Ела тука, бързо! - махаше с ръце Злати Златев. Георги стана и двамата се скриха във воденицата. В тоя миг, край тях изтропаха копитата на кавалеристите. Завъртяха на кръг, където преди малко стояха двамата въстаници и като не видяха никого, запра-шиха по улицата към центъра на селото.

А те се прикриха зад дъските на оградата пред воденицата и през процеците видяха всичко.

- Е сега, кво? Кво ша правим, даскале? - попита Георги младия учител Злати Златев.

-Не знам, Георги.- Хм, откъде пък изникнаха тия кавалеристи? - отговори Злати, но повече се учудваше на кавалерийското нападение. Пък и нашите ги няма. А тия дето сме останали в село и те са като нас с по пет патрона. - разсъждаваше на глас Злати Златев. - Нищо не ни остава, освен да се прикрием и да чакаме...

-И аз така викам... наблизо съм ...ще се прибе-ра в къщи. - обади се Георги.

-Стой ,почакай малко, да мине суматоката!

-Няма да ме видят. Ще притичам набързо и през реката и двора на Койно Дамянов съм в къщи...

-Къде, тръгна с тая тояга. - кимна му Злати към пушката. - Остави я аз ще я скрия тук.

-Ами да! С пет патрона е тояга. - рече му Георги и я подаде на учителя. Хайде и дано имаме късмет... и излезе, огледа улицата. Нямаше никой и Георги спокойно тръгна през мегдана. Беше някъде по средата, когато иззад ъгъла изскочи конник, но той не се уплаши. Продължи със спокойна крачка и на кавалериста не направи никакво впечатление. Но някой му подвикна. Войникът се обърна и видя непознат човек, който се криеше зад оградата и настойчиво

му сочеше към човека, който пресичаше мегдана. Кавалеристът разбра и връхлетя върху Георги Янев. Събори го на земята и подкара коня към него. Георги виждаше святкащите подкови на животното над главата си и се търколи силно на страната си. Успя да се изправи и въпреки градуш-ката от удари, се затича към реката. Бичът свистеше и се впиваше в шията, в гърба, в раменете му. Но той със сетни сили се претърколи и цопна в реката. А от там вече знаеше какво да прави към храсталака. Конникът завъртя коня на кръг и ядосано се върна назад. Срещу него по страничните улички към центъра неколцина сговористи водеха Павли Тодоров, Янчо Леков, Атанас Халачев и Пеньо Милев. Върху тях се сипеха удари от всички страни. Улиците бяха упостели. Никой не смееше да се покаже навън, защото кавалеристите кръстосваха надлъж и на-шир селото и биеха и арестуваха де кого срещнат. Един от тях бе настигнал нямото Гоче, който не чуваше и нищо не разбираше от това, което ставаше край него, и го налагаше с бича. Питаше го да каже кой е, но Гочо мълчеше и войникът още повече освирепяваше. Най-послед един селянин се престаши и подвикна от двора си:

-Той е глух, бе господин старши! Глух и ням... Не го бийте! Няма вина човекът...

Кавалеристът изпсува и препусна по улицата. А нямото Гоче дълго стоя и гледа след него и в очите му се четеше учудване и мъка, а по лицето му се стичаха сълзи и струйки кръв.

До обед вилняха кавалеристите и местните сго-вористи, а след това войниците навързаха аресту-ваните и се отправиха към Чирпан. И никак дори не се и надяваха, че ще водят сражение и то пак с меричлерци, макар и далече от селото им.

Въстаническият отряд, воден от Марин Вълков, не избра най-прекия път за Чирпан. Поради лошото въоръжение той реши да минат през Малко Шивачево, където знаеше, че има укрито оръжие в една плевня, още от войната. С него въстаниците трябваше да се до въоръжат и тогава да продължат. В покрайнините на селото ги посрещнаха сговористки постове. След като въстаниците от селото превзели властта, се отправили към Чирпан, а в селото оста-вили само няколко свои хора. Сговористите се възползвали от това и отново взели властта в свои ръце. Отрядът на Марин Вълков бързо поправи положението. Сговористите бяха арестувани и властта отново премина в ръцете на въстаналите от Малко Шивачево. Едва след това те откриха плевнята с оръжие. Пушки имаше много, но без затвори. Но все пак отрядът се запаси с достатъчно количество патрони, след което пое към мястото на явката с Веренския отряд. Но там не намериха никого. Те не знаеха, че в последния момент бе наредено веренци да не чакат, а да се свържат с Алипашиновци. Шейсетината въстаници се струпа-ха около своя командир.

-Е, Марине, сега накъде? - питаха те не само с погледи - Към Средна гора ли да хващаме, или към Чирпан?

Преди да отговори Марин вдигна глава и се послуша. Чуваше му се локомотивна свирка. Сега я чува и останалите и обърнаха глави към линията, която свързваше Стара Загора с Чирпан. От към Стара Загора идваше влак, който безпрепятствено прекосяваше равнината и навлезе в града. Значи там въстанието не е успяло! - помисли си Марин. Ако не беше така, то нито един влак не трябваше да премине по линията. Това се знаеше от плана на околийския комитет.

-А, бе, това там по склоновете на Средна гора, какво е, а? Май сражение се води! - възкликна един от въстаниците, а след него и другите видяха белите облачета дим, които разпукваха тук-там в далечината. Звук от изстрели едва-едва достигаше до тях.

В Бадемите вече е излишно да ходим там- няма да има никой.Изтласкали са ги в балкана.Сега вече от Чирпан могат да изпратят полицаи към нашия район!Трябва да им пресечем пътя.

А ако настъпи обрат, ще нападнем града от източната му страна...- такива мисли се въртяха в главата на Марин Вълков.Сега зависеше всичко от него.Предварителният план е провален и той сам трябва да избере пътя и позицията на отряда си.

-Другари, най-правилно ще бъде да се отправим към Ценово. Там ще заемем позиция, за да охраня-ваме пътя към нашия район и едновременно да сме близо до Чирпан. А утре ще видим!...

Всички кимнаха и мълчешком приеха заповедта на своя командир и тръгнаха направо през нивите. Слънцето вече бе се навело над билото на Средна гора. За всеки случай Марин изпрати Димитър Деш-ков към Средна гора да потърси връзка с въс-таническите групи и ги уведоми за неговото решение.

След час път отрядът премина край Ценово без да влиза в селото.Движеха се по сухото корито на малката рекичка.Когато селото остана зад тях, Марин спря отряда и огледа местността.Между царевичните ниви вляво и храстите от тръни вдяс-но, се виеше Чирпанския път.Ако се разположат така, че да го обхванат от двете страни и,ако пос-тави едно ядро ей там точно край пътя,ще може да се води бой... Така ще направя! Раздели отряда на три групи.Едната- Иван Тодоров Дирев, брат му Злати и още десетина, заеха позиция вляво на пътя, зад царевичните ниви, а другата зае билото отдясно на хълма обрасъл с тръни.А главното ядро при което остана и той, се установи до самия път. Напред изпрати постове. Бойците още не бяха се настанили на определените позиции, когато някой извика:

-Зад нас идват конници!

Марин се обърна и видя трима конника, освете-ни от лъчите на залязващото слънце, да излизат на хълма зад тях. Малко по-късно той, пък и другите въстаници,видяха и групата навързани хора, които явно бяха арестувани и конвоирани от кавалеристите.

-Внимание, другари!Спокойно!Пазете аресту-ваните.По кавалеристите огън! - изкомандва той.

Няколко пушки изтрещяха и куршумите им свирнаха над главите на конниците, които веднага свиха назад и изчезнаха зад хълма.Арестуваните залегнаха, но докато решат накъде да бягат, над тях изсвириха куршуми.Сега стреляха кавалеристите зад тях и те останаха там, където бяха залегнали. Въстаниците не знаеха, че зад тримата кавалеристи се движи целият ескадрон на капитан Гърдев и подофицерът Нецов, който същия тоя преди обяд бе разбил Мерицлерската комуна и сега спокойно се предвижваше към Чирпан.Ескадронът също не очакваше тая среща, но командирът му бързо откри позицията на въстаниците и веднага съобрази какво трябва да прави.Заповяда ескадронът да се разгъне ветрилообразно, а десният му фланг да изнесе картечницата напред и да прикове въстаниците, да не им дава възможност да стрелят по кавалеристите.

През това време Марин Вълков успя да обърне фронта на своята група към хълма, но виждаше и неизгодната си позиция.Бяха в ниското, като на длан.Ако удържим първата им атака, ще отстъпим към горичката.- светкавично мина през ума му. Там конете не могат да влязат. Ще ги задържим, а в тъмното ще се измъкнем...

Но мислите му бяха прекъснати от дълъг карте-чен ред.Изтръпна.И картечница! Над главите им засвириха куршуми, потъваха в сухата пръст, а някои пронизително изпищяваха, рикоширали някъде встрани.Един поглед му беше достатъчен да разбере, че въстаниците трепнаха.Главите им бяха забити в сухата трева, а лицата-бледи.

-Огън, другари! Огън! - извика Марин, като видя дългата верига на кавалеристите, която се свличаше по склона на хълма под прикритието на картечницата.Обадиха се няколко пушки.Един кон се препъна и рухна заедно с ездача си, но някой от въстаниците изохка.Ей, сега да се обадят поне две пушки от фланговите групи!Веднага ще объркат цялата им атака.Марин дори се понадигна и ослуша, но от двата фланга мълчаха.Конете приближаваха като лавина.Той вече различаваше лицата на ездачите.Забеляза и командира им.Капитанът препускаше в средата на веригата и вече вадеше сабята си от ножницата.Някои от въстаниците се изправиха и побягнаха.

-Към тръните, бягайте към тръните! - извика им Марин и също се надигна.Картечницата бе спряла, защото сега кавалеристите бяха съвсем близо до въстаниците и картечарят можеше да удари по своите.С два скока Марин навлезе в трънака, но едрата му фигура изглежда привлече вниманието на капитана и той насочи коня си право към него. Навсякъде се водеше ръкопашен бой.Кавалеристите въртяха сабите.Въстаниците се защитаваха, криволичеха между бодливите храсти, стреляха от упор, падаха посечени.Марин видя как сабята на един кавалерист се плъзна по главата на Македончето и в следващия миг, там където бе косата му се бялна оголения му череп.Но той не падна.Хвърли се и сграбчи юздата на коня, а лицето му се обливаше от бликналата кръв.Конят се изправи на задните си крака и в тоя миг Доньо Славов се вкопчи в опашката му и силно го дръпна. Животното едва се задържа на краката си, но двамата въстаници го въртяха, а кавалериста не знаеше от къде да се пази.Замахваше ту напред, ту назад, докато конят не се препъна и заедно с него рухна на земята, рухнаха и тримата- кавалериста и двамата въстаници.

Малко по-отстрани се биеха Продан Леков и Паню Стоилов.Опрели гръб в гърбовете си, смело се защитаваха Жечо Денев и Лозю Панев.Между други два храста се биеха Лозю Найденов и Иван Христов.До тях въртеше пушката си Таньо Гинев, а участникът във Войнишкото въстание Вельо Милчев разиграваше трима кавалеристи и все успяваше да им избяга.В последния момент преди да се обърне с лице срещу капитана, Марин видя страшния скок на Христос Стайков, който се метна върху кавалериста и двамата се свлякоха в краката на уплашения кон.Сабята на капитана блесна над главата му, но с добре заучената хватка за ръкопашен бой с кавалерист, Марин ловко постави карабината над главата си и сабята му отскочи.Последва удар отдясно, но и там не успя.После отляво...Капитанът се разяри. Вдигна и замахна за прав удар и пак срещна карабината на грамадния въстаник и тоя път сабята не издържа. Острието ѝ се строши. Марин усети хладното парче стомана, което се плъзна по разгорещената му буза и отскочи някъде в тревата.

-Предай се!- крещеше капитанът и се хвана за карабината.

- Най-напред ще те убия, куче!- изсъска със зъби Марин и тежкия парабел блесна в ръката му.

Стреля! Но само секунда преди изстрела конят на капитана се изправи и това го спаси.Широката кон-ска гръд пое повечето от куршумите и само един се заби в крака на неговия ездач.Животното рухна и затисна капитана, който извика от болка.Марин по-скоро усети тесния проход между два клонести храста и понечи да се гмурне там, но върху му връхлетяха едновременно няколко кавалеристи и се блъснаха в него.Великанът от удара приклепна, но не падна.С рязко и силно движение се отърси от нападателите си, но нови двама висяха на ръцете му.Притекоха си и други и успяха да го съборят на земята.

-Отдръпнете се, да го убия, неговата...! - разярен притича подофицерът Нецов.Той бе видял двубоя между своя командир и въстаника. Видял бе и раняването на капитан Гърдев и вече вдигаше цевта на своя пистолет, когато зад него се обади капитанът:

-Не!... Нецов, не стреляй! - изпъшка той. – Оставете го на мен. Тоя ще трябва още на България.

Нецов скръцна със зъби и ритна въстаника в корема. Ударът му прозвуча глухо и тъпо. А и никой не очакваше да го чуе, защото битката бе утихнала навсякъде и ударът прозвуча като далечен отзвук, като удар с юмрук в сухата земя, опръскана с кръв. Настъпилата тишина се нарушаваше от пръхтенето и тропота на отдалечаващ се кон. Един от кавалеристите бе подгонил побягнал въстаник, който се мяркаше между сухите стръци на царицата. Въстаникът превали баира и за няколко мига се скри от очите на своя преследвач. Това му стигаше да се вмъкне в близкия чардак. Захвърли пушката си и бързо наметна ямурлука на овчаря, който висеше окачен на дървената подпора. Грабна метлата, наведе се и спокойно загръска из чардака.

-Ей, байно, да видя да мине някой оттука! – за-кова коня кавалериста.

-Мина, мина... Ейй по дерето избяга надолу. – посочи с метлата. Е нататък... избяга... - но кавалериста не изчака повече обясненията му и препусна надолу. Цвятко изпусна метлата и седна направо на земята. Спаси се! Май, че отгървах въжето! – помисли си той и бързо пое през царвичака към родното си село Сатлар.

Марин оглеждаше заловените въстаници. Бяха докарали и арестуваните, които водеха от Меричлери. Между тях беше и Пеньо Хасърджиев. Значи, край на всичко! И селото е разгромено. И пак от тоя същия ескадрон! – помисли Марин, но всичко изведнъж мина на заден план. Изтръпна! Страшно бе да гледа младия учител Жечо Денев. Лицето му бе обезобразено от удари, подпухнало и отекло, а едното му око странно висеше до към средата на бузата му и капеше по дрехите му.

-Кой е Жечо Денев? - изкрещя подофицерът.

Жечо крачна напред. И тия, които не бяха го видели досега се стъписаха. Някои от кавалеристите извър-наха глави.

-О-хооо! Ти ли, бе красавец. Ааа, наистина си голям красавец. - ехидно се смееше подофицерът като го заглежда -Я бе! Красавецо,- сбута го с върха на бича си Нецов. - Яя извикай, ама силно: Да живее Цанков! -Хайде!–и се засмя злорадно към него. Жечо мълчеше, а единственото му око обгаряше с омраза подофицера, докато другото безжизнено гледеше в черната земя.

-Викай, бе... Твоята!... - вбеси се подофицерът и се хвана за сабята.

Жечо рязко се обърна към подофицера и почти в лицето му силно извика:

- Долу царизма! Долу Цанков! - и вдигна високо чело. Изтръгнатото око още се разклати. Бликна още повече кръв.

-Аааа, така ли! Бягай!... Бягай да не те гледам, мършо такава!

Жечо се огледа. Той разбираше, че това е край му. За миг обходи с поглед скъпите лица на другарите си и изведнъж... побягна. Какво го накара? Може би някаква частица надежда... или... омраза! Ох, само да оживее! Ще се превърна в отмъщаваша сянка, в проклетие...

Той не чу изстрелите. Нещо тъпо го удари. Блъсна го и щеше да падне, ако не бе се уловил за тоя сух стрък царица. А сега се държи за него и бавно се отпуска на твърдата, но топла земя. Той не разбра, че стръкът царица просто се прекърши под неговата тежест и младежът рухна прострелян...

-Милост!... От палачи милост не чакайте, дру-гари! - гласът на Пеньо Хасърджиев бе дрезгав и нисък, но всички го чуха. Чуха го и кавалеристите.

-Кой е Марин Вълков?

Марин усети побутването на Доньо Славов, сти-сна челюсти и извика:

-Няма го. Избяга... - грамадното му тяло се нап-регна стократно повече, отколкото преди малко под дулото на пистолета. В боя и да умреш е по-лесно...

-Пеньо Хасърджиев?

Пеньо крачна и уморено се подпря на бастуна си.

-Оооо!...Милост, а?На ти една милост!.. – замахна подофицерът и стовари приклада на карабината върху рамото му. Пеньо не успя да се задържи.Подведе го сакатия му крак и той се свлече на земята, с лице към притъмняващото септемврийско небе.Силуетите на конниците само за миг останаха в живите му зеници и угаснаха. Бяха го простреляли така, паднал!

Марин отклони погледа си от убития и съгледа знамето. Прътът беше полегнал, но плата се бе закачил на храста и тревожно потръпваше под ласката на вечерника. Приличаше на живо кърваво петно, разлято върху сухия трън.

Навързаха ги всички.Само ръцете на Марин оставиха свободни.

-А, ти бе! - обърна се към него подофицерът. – Вземай знамето и с него напред.

Марин вдигна знамето и тръгна.Спомни си с колко любов Мария, жената на Петко Радев, го обшиваше преди въстанието.Стягаше го.А преди това години наред то стоя под най-хубавия чеиз на неговата жена...

В покрайнината на Чирпан ги посрещна голяма тълпа. Цяло сговористко сборище, начело с околий-ския Чапкънов, приставя Генев и старши полицаи Даракчиев.

-Защо ги водите тия разбойници, бе капитане? Избийте ги! - нахвърли се Чапкънов, но капитанът го спря.

-Имам заповед да ги предам на властта, а не да ги избивам!

Тогавя тълпата се нахвърли. Някаква едра и де-бела госпожа налетя на Марин и посегна да вземе знамето, но той с едно движение я отхвърли и тя смешно плъсна пред краката му. Запищя. Някакъв полицаи насочи щика на пушката си в корема му и връхлетя върху него. Марин хвана щика с едната си ръка и така дръпна, че полицаят профуча край него и заора в канавката на пътя. В тоя момент някой силно дръпна знамето от ръката му - беше подофицера. Лицето му бе позеленяло от злоба. Той извади сабята си и започна ожесточено да сече червеният плат. Режеше. Късаше. И хвърляше. Малките парчета летяха на всички страни. И припламваха в последните лъчи на залеза и угасваха под краката на подофицера. Като стъпкана жаравя...

Ще останат въгленчета, господин подофицер!... Ще останат! Ще припарят под краката ти, мръсник! А духнем ли ги, ще пламнат.. И тогавя!... – скърцаше със зъби Марин и не знаеше шепнеше ли, или мислеше всичко това.

Боят при Ценово отдавна бе утихнал. Кървеният залез вече догаряше далече на запад и хвърляше дългата сянка на Балкана и Средна гора над цялото тракийско поле. Смълчано и глухо, то мъртвееше от край до край. Само един човек единствен, по-скоро сянка на човек, прекосяваше ниските заоблени върхове, изостави след себе си Алипашиново, отдалеч заобиколи и Малко Шивачево и ако следваше все тая посока, след час щеше да стигне до крайните къщи на Меричлери.Самотникът вървеше, без да се оглежда.Очите му, потъмни от настъпващата нощ, гледаха като, че ли вътре в него и през него - някъде далеч назад.Там, където остана разгромяна въстанието в Стара Загора, Мъглиж, Чирпан, Нова Загора... Където останаха другарите - едни в затворите, други... в земята... или трупове...

Човекът въздъхна. Ако бе минал само няколко километра по вдясно щеше да види и други два трупа, край които би завил от болка. Пеньо Хасърджиев и Жечо Денев... Лежаха там, където ги бяха разстреляли, а на крачки от тях все още потръпваше в конвулсии конят на капитан Гърдев. Тишината край мъртвите се нарушаваше само от страшното стържене на конските копита в сухата земя, а изцъклените очи на двамата мъртъвци гледаха звездното небе.

Няколко минути самотният пътник се ослуша, преди да навлезе в една от тъмните улички на Меричлери. Едва сега разбра, че тишината, която го

следваше по целия му път до тук е привидна. Зад тъмните прозорци на ниските къщи дочуваше приглушен плач. Някъде по улиците чаткаха копита. Избухваха ругатни, придружени от глухи удари, стонове... Той се прокрадваше и стискаше зъби. Ех, че орис българска!...

От векове майките на този народ не могат с пълен глас да оплачат смъртта на своите синове!... До кога?... Приблужи до познатата ограда и хлътна в двора. Почука.

-Теньо! Това ти ли си? - посрещна го братовата му жена. - Бягай! Бягай!... - жената шепнеше. – Тър-сят те под дърво и камък...Зад гърба и се появи мъж.Беше Янчо, братовия му син.От него научи всичко, което се бе разиграло в родното му село. И успеха ,и разгрома, последните слухове за сраже-нието край Ценово, убийството на Пеньо и Жечо...

А сега накъде?... За главата му е определена голяма награда. Трябва да се пази и от погромад-жийски шайки, но и от алчното око на подлещите. А от тях е много, много по-трудно да се опази човек. Измъкна се от селото и пое към Балабанли.

Оставаше му само това. Да се укрие за ден-два, докато намери начин да премине Марица, а после... към Турция! Стократно по-хубаво било, ако можеше да е сред другарите си. Пък, дори и мъртвъ! Но той няма право на това. Нали точно това целят сега управниците с обещанията си за помилване. Бързате, мръсници! Не всичко е загубено! Ако са паднали първите, след тях ще дойдат хиляди. И те ще бъдат по-умни и по-добре от нас ще знаят враговете си. По-лесно ще ги разпознават, защото ръцете им са целите в кръв!...

С тия мисли Теньо стигна до първите къщи на малкото селце. Балабанли спеше притихнало. Замисли се. Тук всички го познават. Беше учител-ствал преди години, но реши да се укрие в своя роднина Христо Пенев.

Малко уплашен, малко изненадан, Христо го прие и веднага го отведе в една малка стаичка, пристроена към къщата му. Той беше секретар - бирник и знаеше за мерките на властта по издирването на Теньо.Уговориха се през деня Христо да осигури как и през нощта Теньо да премине Марица.Реката можеше да се премине само с как.

Следващия ден и вечерта Теньо прекара в мал-ката стаичка.А когато се стъмни двамата с Христо тръгнаха към брега на реката.Христо му каза, че всичко е уредил. Дълго викаха към отсрещния бряг, хвърляха камъни, свиреха, но никой не се обади. Трябваше да се върнат. Или нещо бе станало, или каквадгията се е уплашил.Върнаха се. Теньо дълго не можеше да заспи.Мислите, отново и отново го връхлитаха и го връщаха все там при другарите. Сега бе останал като вълк единак.Нямаше го Петко Радев. Никога нямаше да види Пеньо Хасърджиев и Жечо и колко ли още?... А... и той.Случаят с как го държеше подозрителен и буден.Едва към полу-нощ го унесе дрямка.До съзнанието му достигна тихо изсвирване.Някой свиреше през прозореца на неговата стаичка.Но, ако е Христо, защо не се оба-ди? Кой може да знае, че съм тук.Тая мисъл го из-прави като пружина.Бързо извади пистолета си и леко отвори вратата.Не видя никой.Подаде глава и силен удар го повали.

Когато дойде на себе си, видя се на земята, а ръцете му бяха извити назад и здраво вързани.Пре-дателство!Но кой?Очите му обходиха непознатите лица на полицаите и спряха на Христо.Той извърна очи. Не! Не можеше да повярва!Освен това, ако ня-кой чужд човек го е видял, когато отиваха към река-та.

-Хайде, даскале, ставай - изправи го единият от полицаите.- Да не се обидиш, господин адвокате, виж как се грижим за тебе.Вдигаме те от земята да не настинеш!Пък и читав трябва да те предадем. Знаеш ли как те чакат! - злобно се ухили полицаят и го блъсна в гърба.- Хайде мърдай, път ни чака... Поведоха го...

Ех, тоя Чирпански път! Как ли не го е вървял? И тъжен ,и радостен... И сам, и с другари... Само така, с полицаи зад гърба си не го е вървял... И така ще го извърви... За последен път! Но ще тръгнат по този път и други! Непременно ще тръгнат! Стъпките му ще личат макар и след години... По тях ще тръгнат... Да, братле, как казваше ти? - спомни си думите на Петко Радев от оная нощ, когато си говориха на хълма над родното село, на любимото им място. Дори да умрем, от пожара ни все ще останат въглени. И все ще дойде някой да ги раздуха.

-Тра-ка-ла-кааа из върбалака...

-Тра-ка-ла-ка...

-Наздраве, Къркалане!... Червено е като кръв-чицата им, тяхната... Пий, Къркалане! И кръвчицата им ще изпием...Тра-ка лака... аааа.Звънтяха чаши. Виното се плискаше и обливаше ръцете на пирува-щите.Гласовете им огласяха градината.Огласяха целия Чирпан.Люшкаха диво септемврийската нощ и гонеха съня от очите на арестуваните. Трупаха злоба в сърцата им и мъка, безкрайна мъка от своята безпомощност, от неуспеха на въстанието, от смъртта на скъпи другари.

Те слушаха гласовете и шепнеха: Неделчо Топалов, Казанджиев, Къркалана. Иван Теодосиев- доктора, Кольо Въчков..., а този... този е Стефан Ганев!Шепнеха и възрастните, повтаряха имената им и младите.И шепотът премина в шепота на лис-тата, тръгна през нощта, прекоси през годините, за да знаят потомците, кои са убийците - садистите, които тая нощ пиеха, пееха и убиваха...

Вино и кръв! Кръв и вино! Ръцете им дни и нощи наред лепнат от тях... Тра-ка-ла-ка...

-Теньо Стоилов! Признаваш ли се за виновен? Ти си подбудител, организатор и виден ръководител на въстанието против законното правителство на България! - това е гласа на околийския Чапкънов.

-Не! Не се признавам. И повтарям: Незаконно правителство! Кой го узакони... Вие ли? Това прави-телство е дошло на власт в резултат на военен пре-врат! Какво му е законното, господата?

-Млъкни! Ако искаш да живееш подпиши дек-ларация, че се отказваш от партията и от всякаква политическа дейност...

-Отказвам! Аз и така си живея, защото делото ми е безсмъртно, но вие и сега сте трупове!...

...Трака-лака, Трак, а-лака...

-Пий бе Топале, пий, че работа ни чака... И по олигавените им пиянски устни се стича вино...

А там... на дървото...Устните на Теньо Стоилов и Георги Димитров, кървят...Кървят от жажда, пукат се от солта, с която ги поръсват всеки час.Кръвта от раните по главата и лицето се е спекла, но и сега мухите кържат по тях.Привързаха ги с въже към това сухо дърво пред входа на гимназията, и те вече с часове са тук.Минават полицаите - удрят и плюят по тях!Минават доброволци – лакеи - удрят и плюят: А те стоят, опрели гръб в гръб и не трепват. Въжето е оплело ръцете им и те мълчаливо си помагат.А погледите на техните другари арестуваните, измиват гаврата от лицата им и те си остават такива, каквито винаги са били - красиви и умни, мъжествени!

...Тра-ка-ла-ка!

Песента остава зад тях. Пред тях е пътя към Чирпанската гара. Зад тях са тримата убийци: Иван Теодосиев - доктора, Колю Въчков и Казанджиев. Пред тях е и близката смърт, и далечното, вечно безсмъртие!...

-Стой!

Теньо и Георги спират и се обръщат към три-мата.

Два бързи изстрела повалят Георги. Късото въже, с което са вързани един за друг, дръпва Теньо и той коленичи. Нежно отстранява къдрица коса от челото на своя мъртъв другар и бавно се изправя.

-Стреляй! Стреляй страхливецо!...

Нови изстрели. Единият е в гърдите, другият във високото и чисто чело...

Шум от тропане по прозорци и врати. Гърмят затворническите стаи, само така, могат да изпатят своите любимци. Някой запява... На крак, о парии презрени! И песента се поема от арестуваните, блъска се в крилата на прозорците, лети над градс-ката градина и залива града. Залива още една кърва-ва септемврийска нощ и се вчепква в двубой с тази пиянската - тра-ка-ла ка...

-Марин Вълков! На разпит!

Върви младият великан по коридора. Притичват полицаите и трудно го настигат. Единствената им възможност е да са физически над него и да го повалят. И те го правят. Нали ръцете му са вързани, а в техните е и оная сопа с набити по нея шипове и зелена кордела с надпис: "Аз знам!"

Но и от него не научиха нищо. Нищо! Три дни лежа в безсъзнание Марин, скрит под палтата на другарите си. Три дни изцеждаха те капка по капка вода в стиснатите му челюсти. Поглъщаше я жадно, но и тогава не отваряше уста. Не знаеше къде е и се страхуваше да не би от устата му да излезе предателска дума...

Нечовешката му сила победи и смъртта. Побе-диха волята и грижите на неговите другари. Вдигна-ха го на крак, за да го поведат ония тримата, завили главите си в черни шалове и тежки сопи в ръце. За да го убият! Но той спря и им заговори:

-Добре! Ще ме убиеете! А за какво? Защото се борих и за такива като Вас! Погледнете се! Окъсани... Бедняци сте ...виждам. Но от моята смърт няма да забогатееете. Съвестта ще ви изяде, че

Разколебаха се. Говореше им един обикновен човек, човек като самите тях. Не ,той не е звяр. А и сте убили един човек като вас... помнете това... те не са убийци...

А нощта е тиха и топла. Единият от тях зах-върли сопата. И така се случва. Но в тия нощи на септември се случваше всичко. И най-страшното!

...Тра-ка-ла-ка...

От арестантските стаи на гимназията им отвър-наха:

...На крак, о парии презрени!

Извеждаха Петко Радев, Христос и Гочо Стай-кови и Димитър Лозев. И четиримата от Мерицлери. Близки и много скъпи другари...

Познат път. Позната земя. И на познато място ги спряха.

И четиримата са вързани с едно въже. Кой кара своя народ вързан с въже? Потисника, поробителя. Господа, вашето въже е слабо, слаби са и веригите, в които ни оковавате. Народното недоволство и тях ще скъса.

-Петко Радев?... Обаждай се бе, пукал!

-Слушай, мръсник, ти знаеш ли кого обиждаш!? - засвяткаха очите на Христос и още преди да разбе-ре какво става Къркалана полетя на земята. Младе-жът го бе ударил с глава в гърдите.

Убийците обезумяха. В тая нощ те убиха чети-рима вързани, без да екне изстрел. В ръцете им блестяха ножове. Режеха, уши, устни, носове... Страшна касапница бе нощта в Дълбока долчина. На помощ на садистите дойдоха и няколко сенки от спрелия файтон. Той идваше от Мерицлери. И те посегнаха в тая нощ на най-светлите си синове, за да се стовари проклятието след години върху тях и те да полудеят!

Нощ! Една едничка нощ! В кошмара, на която четирима останаха безсмъртни, а убийците превър-наха живота си в кошмар и страшна, бавна смърт!

Светла септемврийска нощ. И кървава! Разсича-на от кървави ножове. Удряна с големи тежки камъ-ни и... гвоздеи, набивани в откритите чела!...

...Тра-ка-ла-кааа...

Три жени стоят и гледат. В очите им белее ужас. По-младите мълчат, но старата се кръсти и шепти:

-О, боже! С гвоздей са заковани към земята... Големи, черни гвоздеи стърчат от младите им чела... Ей, Петко, Гочо, Димитър, и Христос... Юдите един Христос са заковали на кръст, а тия четирима... И земята им е кръст. Тяхната... родната... топлата... земица. Дето са орали, дето са сяли, дето ги е отхранила... Та го е... кат да убиеш дете на майчината му пазва!... Ооо, боже! Проклети да са! Проклети да са!... Проклети да са!...

Писнаха жените!

Писнаха доловете! Писнаха хълмовете! Писна цялата земя!

Тая черна и кървава септемврийска земя. Люш-кана, блъскана, стъпкана. И да се чудиш, че пак из-грява слънцето над нея !

Георги Янев

Р А З Д У Х А Н И

В Ъ Г Л Е Н И

/ДОКУМЕНТАЛНА ПОВЕСТ/

Компютърна обработка: **Лозю Лозев, Крум Мучов**

Художник на корицата: **Здравко Нейчев**

Българска: **Първо издание, 2013 г.**

Формати: **A4/A5**

Печат и техн.обработка: **о.р.полк.инж.Лозю Лозев**